

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU4

Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens samtliga förslag till lagändringar. Syftet med ändringarna är att skapa en modernare och mer effektiv miljöprövning och att förenkla regelverket för miljöprövning genom större enhetlighet och tydligare kravnivåer. Ändringarna innebär bl.a. att ändringstillstånd ska kunna användas i större utsträckning än i dag och att giltighetstiden för tidsbegränsade tillstånd ska kunna förlängas med tre år, vilket kan ge tillståndshavaren tid att avsluta den tillståndspliktiga verksamheten eller få ett nytt tillstånd. Vidare innebär ändringarna att länsstyrelsens uppgifter under avgränsningsområdet utvecklas för att öka möjligheten att få fram ett bra underlag och för att förtydliga utfallet av samrådet. Lagändringarna innebär också att antalet partsmyndigheter minskas genom att Kammarkollegiet inte längre ska vara en sådan myndighet. Vidare görs ändringar för att det ska hållas fler muntliga förberedelser och att användningen av tidsplaner ska öka. Ändringarna innebär även att fler mål ska få avgöras utan huvudförhandling och att utrymmet för digital handläggning ska öka.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns sju reservationer (S, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (S, V, C).

Behandlade förslag

Proposition 2023/2024:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning.
Nio yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Lagförslagen.....	6
Övriga frågor	27
Reservationer	31
1. Ändringstillstånd, punkt 1 (S)	31
2. Ändringstillstånd, punkt 1 (V).....	33
3. Giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd, punkt 2 (V, MP).....	34
4. Kammarkollegiets roll som partsmyndighet, punkt 3 (MP).....	35
5. Obligatorisk omprövning av miljövillkor, punkt 5 (V).....	35
6. Obligatorisk omprövning av miljövillkor, punkt 5 (MP).....	36
7. Uppföljning och ytterligare åtgärder i fråga om tillståndprocesser, punkt 6 (C).....	37
Särskilt yttrande.....	39
Slutredovisade tillkännagivanden (S, V, C).....	39
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	40
Propositionen	40
Följdmotionerna	40
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	42
<i>Bilaga 3</i>	
Reservanternas lagförslag	70
<i>Bilaga 4</i>	
Näringsutskottets yttrande 2024/25:NU1y.....	71

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Lagförslagen

1. **Ändringstillstånd**

Riksdagen antar 16 kap. 2 a § och 22 kap. 1 d § regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:152 punkt 1 i denna del och avslår motionerna

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 och

2023/24:2912 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S).

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V)

2. **Giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i de delar det avser 6 kap. 20 §, 21 kap. 1 a §, 22 kap. 1 g § och 24 kap. 14 a §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:152 punkt 1 i denna del och avslår motionerna

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 och

2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 3 (V, MP)

3. **Kammarkollegiets roll som partsmyndighet**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i de delar det avser 22 kap. 4 § första stycket och 6 §, 24 kap. 11, 12 och 18 §§ samt 25 kap. 3 §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:152 punkt 1 i denna del och avslår motion

2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 4 (MP)

4. **Lagförslagen i övrigt**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan under förslagspunkterna 1–3.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledning.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamheter.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403).

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:152 punkterna 1 i denna del och 2–10.

Övriga frågor

5. Obligatorisk omprövning av miljövillkor

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 och

2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 5 (V)

Reservation 6 (MP)

6. Uppföljning och ytterligare åtgärder i fråga om tillståndprocesser

Riksdagen avslår motion

2023/24:2914 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 7 (C)

Stockholm den 17 oktober 2024

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Helena Storckenfeldt (M), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Marléne Lund Kopparklint (M), Kajsa Fredholm (V), Stina Larsson (C), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Johan Löfstrand (S), Joanna Lewerentz (M) och Isak From (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning. Lagförslagen har granskats av Lagrådet. Regeringens förslag till riksdagsbeslut redovisas i bilaga 1. Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

Med anledning av propositionen har fyra motioner väckts med sammanlagt nio yrkanden. Förslagen i motionerna redovisas även de i bilaga 1 samt i bilaga 3.

Näringsutskottet har yttrat sig över propositionen och motionerna i de delar som berör utskottets beredningsområde. Yttrandet finns i bilaga 4.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag som syftar till en modernare och mer effektiv miljöprövning. Förslagen ska också förenkla regelverket för miljöprövningar genom större enhetlighet och tydligare kravnivåer.

Förslagen innebär bl.a. följande. Ändringstillstånd ska kunna användas i större utsträckning än i dag. Giltighetstiden för tillstånd ska kunna förlängas med tre år, vilket kan ge tillståndshavaren mer tid att avsluta den tillståndspliktiga verksamheten eller få ett nytt tillstånd. Vidare föreslås att länsstyrelsens uppgifter under avgränsningssamrådet utvecklas för att öka möjligheterna att få fram ett bra underlag och för att förtydliga utfallet av samrådet. För att effektivisera prövningen föreslås att antalet partsmyndigheter minskas genom att Kammarkollegiet inte längre ska vara en sådan myndighet. Propositionen innehåller också bestämmelser för att effektivisera prövningsmyndigheternas handläggning av ansökan om tillstånd. Det föreslås bl.a. ändringar för att fler muntliga förberedelser ska hållas och användningen av tidsplaner ska öka. Vidare ska fler mål få avgöras utan huvudförhandling, och utrymmet för digital handläggning ska öka.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Utskottets överväganden

Disposition

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla propositionen och motionsyrkanden där det yrkas att riksdagen ska avslå regeringens proposition i vissa delar eller besluta om alternativa lydelse av vissa av de bestämmelser som regeringen föreslår ska ändras. Därefter behandlar utskottet motioner om förslag på tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till regeringens lagförslag.

Lagförslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar. Syftet med förslagen är att skapa en modernare och mer effektiv miljöprövning och att förenkla regelverket för miljöprövning genom större enhetlighet och tydligare kravnivåer. Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändringstillstånd, giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd och Kammarkollegiets roll som partsmyndighet.

Jämför reservation 1 (S), 2 (V), 3 (V, MP) och 4 (MP).

Propositionen

Bakgrund

Den 20 augusti 2020 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning (dir. 2020:86). Syftet med direktiven var att genom horisontella förändringar i miljöprövningen underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar och åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser, samtidigt som miljöskyddet bibehålls. Uppdraget utökades och förlängdes genom tilläggsdirektiv den 22 juli 2021 (dir. 2021:57). Tilläggsdirektiven innebar bl.a. att utredningen fick i uppdrag att utreda ett begränsat förtursförfarande för vissa verksamheter för att nå klimatmålen. Den fick också i uppdrag att utreda hur omprövning och tidsbegränsning av tillstånd ska kunna användas för att säkerställa att verksamheter bedrivs med moderna miljövillkor i syfte att nå miljö- och klimatmålen. Den 23 juni 2022 överlämnade utredningen, som tagit namnet Miljöprövningsutredningen, betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33).

Den 8 juni 2023 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppgift att ta ett större grepp om frågan om miljöprövning än vad som hittills hade gjorts och vidta fler åtgärder i syfte att effektivisera prövningen så att Sverige kan möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft (dir. 2023:78). Utredningen tog namnet Miljötillståndsutredningen (KN2023:02).

Regeringen anför att omställningen inte kan vänta och att svensk industri är redo att göra stora investeringar för grön omställning. Det är viktigt att så snabbt som möjligt få till effektiva och förutsebara tillståndsprocesser så att det blir möjligt för industrin att satsa och etablera sig i Sverige. Enligt regeringen är det därför angeläget att de åtgärder som kan vidtas för en effektivare prövning vidtas redan nu. Som regeringspartierna och Sverigedemokraterna har enats om i Tidöavtalet ska därför delar av Miljöprövningsutredningens förslag genomföras. Förslagen i propositionen är således steg på vägen mot förenklade och förkortade tillståndsprocesser enligt miljöbalken.

Reglerna för miljöprövning

Tillstånds- och anmälningsplikt

I 9 kap. miljöbalken och miljöprövningsförordningen (2013:251) finns bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet.

Vad som är en miljöfarlig verksamhet framgår av 9 kap. 1 § miljöbalken. I miljöprövningsförordningen anges vilka typer av miljöfarliga verksamheter som är tillstånds- respektive anmälningspliktiga. Verksamheterna har beteckningen A, B eller C. Med A-verksamheter avses de verksamheter där tillstånd söks vid mark- och miljödomstolen. För B-verksamheter söks tillstånd hos länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Miljöprövningsdelegationen är ett särskilt beslutsfattande organ inom länsstyrelsen som fattar beslut i ärenden om tillstånd för miljöfarlig verksamhet. C-verksamheter omfattas endast av anmälningsplikt. Anmälan görs till en kommunal nämnd med ansvar för miljöfrågor. Övriga verksamheter kallas U-verksamheter. Dessa omfattas vare sig av tillstånds- eller anmälningsplikt och får normalt påbörjas utan förprövning. U-verksamheter omfattas dock av krav på anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om det är fråga om en verksamhet eller åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Tillstånds- eller anmälningsplikt gäller inte bara för nya verksamheter utan även vid vissa ändringar av verksamheten (1 kap. 4 och 11 §§ miljöprövningsförordningen).

I 11 kap. miljöbalken finns bestämmelser om att det som huvudregel krävs tillstånd för vattenverksamhet (11 kap. 9 § miljöbalken). I förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter finns bestämmelser om vilka vattenverksamheter som omfattas av anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt (19 §). Vad som är en vattenverksamhet framgår av 11 kap. 3 § miljöbalken.

Med ett tillstånd följer ett rättskraftigt beslut som ger trygghet för verksamhetsutövaren enligt reglerna i 24 kap. miljöbalken. En lagakraftvunnen dom om tillstånd i ett ansökningsmål innebär att alla som har fört eller har kunnat föra talan i målet blir bundna av domen. Av miljöbalken framgår det dock att rättskraften kan brytas igenom under vissa förutsättningar. En anmälan av en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet medför inte rättskraft. Tillsynsmyndigheten kan göra bedömningen att en anmälan inte leder till någon åtgärd från myndigheten. Tillsynsmyndigheten kan även besluta om föreläggande av försiktighetsmått. Ett sådant beslut har ingen rättskraft. Den som bedriver eller ska bedriva en miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som inte är tillståndspliktig har möjlighet att frivilligt ansöka om tillstånd (9 kap. 6 b § och 11 kap. 9 § miljöbalken) och på så sätt få ett tillstånd och ett rättskraftigt beslut.

Ändringstillstånd och tidsbegränsade tillstånd

Enligt 16 kap. 2 § miljöbalken får tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, ges för en begränsad tid. Även ändringstillstånd kan enligt samma bestämmelse meddelas för en begränsad tid. När ett tidsbegränsat tillstånd löper ut måste verksamhetsutövaren ansöka om ett nytt tillstånd om verksamheten ska fortsätta.

Reglerna om ändringstillstånd för miljöfarliga verksamheter har utvecklats över tid. Under miljöskyddslagens (1969:387) tid prövades ändringar och mindre utbyggnader av tillståndsgivna verksamheter genom s.k. påbyggnadstillstånd. Prövningen avgränsades till ändringen, och påbyggnadstillståndet kompletterade ett befintligt grundtillstånd. När miljöbalken infördes lades tonvikten vid en samlad prövning, och påbyggnadstillstånden togs bort. En samlad prövning skulle göras varje gång en verksamhet ändrades, om det inte var en liten eller obetydlig ändring som inte ökade utsläpp eller andra störningar. Syftet var att överblickbarheten skulle öka och att prövningens omfattning skulle bli tydligare. Det skulle också bli lättare både för verksamhetsutövaren och för tillsynsmyndigheten att kontrollera att tillståndet följdes.

I augusti 2005 infördes en möjlighet till en begränsad prövning (ändrings-tillstånd). Tillståndsprövningen förenklades för att angelägna och brådskande ändringar av miljöfarliga verksamheter inte skulle försvåras. Reformen innebär att prövningen ska begränsas till att enbart avse ändringen av en miljöfarlig verksamhet och de tidigare meddelade villkor för verksamheten som har ett samband med ändringen. Tillstånd som endast avser en ändring av en miljöfarlig verksamhet ska alltid kunna omprövas samtidigt med grundtillståndet (prop. 2004/05:129 s. 59–68 och s. 96).

Specifik miljöbedömning

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata

projekt (MKB-direktivet) finns bestämmelser om miljöbedömningar. Bestämmelserna är genomförda i svensk rätt huvudsakligen genom bestämmelser i 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966). En specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas för ett tillstånd för miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet eller för en tillåtlighet som avses i 17 kap. miljöbalken, om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det ska även göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som avses i ett Natura 2000-tillstånd (om det inte rör sig om vissa brådskande åtgärder).

Inom ramen för en specifik miljöbedömning ska den som avser att bedriva en verksamhet eller åtgärd undersöka om verksamheten kan antas ha en betydande miljöpåverkan. Undersökningen innebär att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden tar fram ett samrådsunderlag och samråder i frågan om betydande miljöpåverkan och i fråga om miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning (undersökningssamråd). Samrådet ska ske med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden (6 kap. 24 § miljöbalken). Detta behöver dock inte göras om den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden anser att betydande miljöpåverkan kan antas, om frågan är avgjord genom före skrifter eller om tillsynsmyndigheten har förelagt om tillståndsansökan (6 kap. 23 § miljöbalken). Länsstyrelsen ska efter undersökningen i ett särskilt beslut avgöra om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan (6 kap. 26 § miljöbalken).

Om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas, ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden i en liten miljökonsekvensbeskrivning lämna de upplysningar som behövs för en bedömning av de väsentliga miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan förväntas ge (6 kap. 47 § miljöbalken).

När en specifik miljöbedömning ska göras ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden vid ett avgränsningssamråd samråda om hur en miljökonsekvensbeskrivning ska avgränsas. Länsstyrelsen ska under avgränsningssamrådet verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen. Om den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden begär det, ska länsstyrelsen redovisa sin bedömning i fråga om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad. Länsstyrelsens redovisning är dock inte bindande (6 kap. 32 § miljöbalken). Därefter ska en miljökonsekvensbeskrivning tas fram och ges in till tillståndsmyndigheten. Tillståndsmyndigheten ska ge tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen och slutföra miljöbedömningen (6 kap. 28 § miljöbalken).

Tillståndsprövningen

I 22 kap. miljöbalken finns bestämmelser om förfarandet vid mark- och miljödomstolar i ansökningsmål. Ett ansökningsmål kan bl.a. vara ett mål om

tillstånd till en miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som ska prövas av mark- och miljödomstolen som första instans (21 kap. 1 a § miljöbalken), en A-verksamhet. Kapitlet innehåller bl.a. bestämmelser om vad en ansökan ska innehålla.

Om en ansökan tas upp till prövning ska mark- och miljödomstolen utfärda en kungörelse (22 kap. 3 § miljöbalken). Bakgrunden till detta är att tillstånd enligt miljöbalken har rättskraft mot tredje man, och det rör sig ofta om en obestämd krets av sakägare som behöver nås. Kungörelsen ska bl.a. innehålla en kortfattad redogörelse för ansökan, ett tillkännagivande av hur kallelser och andra meddelanden når parter samt namn och adress på den som är aktförvarare. Med aktförvarare avses en person som har till uppgift att förvara ett exemplar av handlingarna i målet. Mark- och miljödomstolen ska skicka ett exemplar av ansökningshandlingarna och av kungörelsen till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och den eller de berörda kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Kungörelsen ska även skickas till berörda kommuner och andra myndigheter vars verksamhet kan beröras av ansökan (22 kap. 4 § miljöbalken).

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen ska, när det behövs, föra talan i målet eller ärendet för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen (22 kap. 6 §). En kommun får föra talan för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom kommunen. Förberedelsen av målet kan vara skriftlig eller muntlig. Mark- och miljödomstolen ska under förberedelsen se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs. Domstolen bestämmer vad en muntlig förberedelse ska avse och vilka parter som ska kallas till förberedelsen (22 kap. 11 § miljöbalken).

Huvudförhandling ska hållas i målet om det inte är uppenbart onödigt. Förhandling ska alltid hållas om parterna begär det (22 kap. 16 § miljöbalken). I 19 kap. miljöbalken finns bestämmelser om när bestämmelserna i 22 kap. om förfarandet vid mark- och miljödomstol i ansökningsmål ska tillämpas av länsstyrelsen eller en kommunal nämnd.

Av lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar framgår det att i mål där mark- och miljödomstol är första instans ska vad som är föreskrivet om tvistemål i allmän domstol tillämpas om inte annat är föreskrivet (4 kap. 1 §). Länsstyrelsens miljöprövningsdelegationer ska tillämpa förvaltningslagen (2017:900). Om en annan lag eller förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag ska den bestämmelsen tillämpas (4 § förvaltningslagen).

Ändringstillstånd

Förslaget och en inledande kommentar

I propositionen lämnar regeringen förslag om enklare regler för ändringstillstånd. Förslaget innebär att vid ändring av en miljöfarlig verksamhet ska tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd). Ett ändringstillstånd får enligt förslaget dock inte meddelas om ansökan avser tillstånd för hela verksamheten eller om det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten. En ansökan som avser ett ändringstillstånd ska enligt förslaget innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma om det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten.

Regeringen anför inledningsvis att Miljöprövningsutredningens förslag delvis stämmer överens med regeringens förslag. Utredningens förslag innebär att tillståndet alltid ska begränsas till att enbart avse ändringen om inte ansökan avser tillstånd för hela verksamheten, dvs. att det inte ska göras någon bedömning av om det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten. Utredningen anger dock att förslaget om ändringstillstånd ska läsas tillsammans med dess förslag om obligatorisk omprövning. Utredningen föreslår en obligatorisk omprövning av domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor, men det förslaget behandlas inte i detta lagstiftningsärende.

Skälen för förslaget

Gällande rätt

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet får tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (16 kap. 2 a § miljöbalken). Ett sådant tillstånd kallas ändringstillstånd. En ansökan som avser ett tillstånd att ändra en miljöfarlig verksamhet ska innehålla en redogörelse för alla tillståndsbestämmelser och villkor som gäller för verksamheten enligt tidigare tillstånd och uppgifter som behövs för att bedöma om ett ändringstillstånd är lämpligt (22 kap. 1 d § miljöbalken). Ett ändringstillstånd får förenas med bestämmelser om ändringar i villkor som tidigare har meddelats för de delar av verksamheten som inte omfattas av ändringen, om de tidigare villkoren har ett samband med ändringen (24 kap. 8 § miljöbalken).

I förarbetena framhålls följande. Det är en lämplighetsfråga i vilka fall ett ändringstillstånd ska kunna meddelas. Det är ofrånkomligt att delade meningar kommer att finnas i fråga om hur prövningen ska eller kan avgränsas när en miljöfarlig verksamhet ändras eller utökas. Under samrådsförandet har länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och enskilda som särskilt berörs möjlighet att komma med synpunkter på hur verksamhetsutövaren har valt att avgränsa ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen. Det är sedan tillståndsmyndigheten som slutligt avgör om avgränsningen är lämplig. (Se prop. 2004/05:129 s. 62 och 63.) Prövningen ska inte belastas med frågor som avser delar av verksamheten som från miljösynpunkt inte har något samband med

ändringen. För en tidigare prövad verksamheten kan det redan ha meddelats villkor om utsläpp av ett visst ämne till luft. Om verksamhetsutövaren ansöker om tillstånd till ändring av verksamheten, kan ändringen också behöva förenas med villkor om utsläpp av samma ämne. Totalbilden av hur mycket utsläpp av ämnet som miljön tål från den ändrade verksamheten kan göra det nödvändigt att också ändra villkoren i grundtillståndet (se prop. 2004/05:129 s. 62).

Sambandet mellan förslaget om ändringstillstånd och förslaget om obligatorisk omprövning

Enligt Miljöprövningsutredningens förslag om ändringstillstånd ska det inte göras någon bedömning av om ett ändringstillstånd är lämpligt eller inte. Tillståndet ska alltid begränsas till att enbart avse ändringen i verksamheten, om inte ansökan avser tillstånd för hela verksamheten. Förslaget hänger samman med utredningens förslag om obligatorisk omprövning. I likhet med vad flera remissinstanser har anfört bedömer regeringen att utredningens förslag till utökad möjlighet till ändringstillstånd förutsätter att även det föreslagna systemet för obligatorisk omprövning införs. Som framgår ovan behandlas dock inte utredningens förslag om obligatorisk omprövning i detta lagstiftningsärende. Det finns enligt regeringen därför hinder mot att nu gå vidare med förslaget om ändringstillstånd fullt ut. Regeringen har dock tillsatt Miljötillståndsutredningen (dir. 2023:78) och av utredningsdirektiven framgår det att utredningen ska överväga om det finns behov att göra lättnader för att det ska vara enklare att ändra en verksamhet.

Behov av förändring vid ansökan om ändringstillstånd

Regeringen anför att Miljöprövningsutredningen framhåller att rättspraxis visar att de lämplighetsbedömningar som ska göras vid ansökan om ändringstillstånd kan vara komplicerade och tidsödande. Exempelvis kan frågan om avgränsning av ansökan vara svår. Enligt vad utredningen uppfattat vågar många verksamhetsutövare inte ta risken med en osäker process och avvaktar därför med sin ändring, alternativt ansöker på ett sätt som omfattar hela verksamheten, vilket normalt tar längre tid och kostar mer. I likhet med många av remissinstanserna ser regeringen behov av vissa justeringar i regelverket för att förenkla processen för att inte hämma investeringsviljan och för att inte bromsa infasningen av ny teknik och utfasningen av gammal teknik. En av remissinstanserna har påpekat att ett förslag där ändringstillstånd är huvudregeln går emot den grundläggande principen i miljöbalken att det som huvudregel ska göras en samlad prövning av en verksamhets miljöpåverkan. Regeringen konstaterar att redan den befintliga bestämmelsen om ändringstillstånd är ett avsteg från principen om en samlad prövning. Det måste göras en avvägning mellan för- och nackdelarna med å ena sidan ett system som i högre utsträckning innebär att det ska göras en samlad prövning och å andra sidan ett system med större möjligheter att endast pröva ändringen.

Regeringen anför att en fördel med en samlad prövning i stället för ändringstillstånd är att överblickbarheten ökar, både i prövningen och i den

efterföljande tillsynen. Vid en samlad prövning blir det enligt regeringen lättare att avgöra vad som omfattas av prövningen än vad som är fallet vid handläggningen av ett ändringstillstånd. När ändringstillstånd används finns det även en risk för att det blir svårt att överblicka vilka villkor som gäller för verksamheten.

Regeringen framhåller vidare att ett krav på en samlad prövning dock kan medföra att verksamhetsutövare avstår från angelägna förändringar av verksamheten eftersom en samlad prövning kan bli kostsam och ta lång tid. Vid en ändringsprövning belastas inte prövningen med frågor som avser delar av verksamheten som från miljösynpunkt inte har något samband med ändringen och enligt regeringen gör detta prövningen mer effektiv. Sammanfattningsvis bör inte principen om en samlad prövning vara ett hinder för att göra förändringar som innebär att ändringstillstånd kan användas i större utsträckning än i dag.

Ändringstillstånd om det inte är olämpligt

Som framgår ovan anser regeringen att det finns hinder mot att nuläget gå vidare med Miljöprövningsutredningens förslag om ändringstillstånd fullt ut. Det nu aktuella förslaget bör enligt regeringen därför inte utformas på ett sätt som innebär att det enbart är yrkandet som styr om det ska vara möjligt att meddela ett ändringstillstånd. Enligt den föreslagna ändringen av bestämmelsen i 16 kap. 2 a § miljöbalken blir dock verksamhetsutövarens yrkande mer styrande än i dag. Den utformning som regeringen nu föreslår innebär att ändringstillstånd blir huvudregel förutom i de fall där något av undantagen är tillämpliga, dvs. att det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten eller att ansökan avser tillstånd för hela verksamheten. I författningskommentaren till den föreslagna ändringen av 16 kap. 2 a § miljöbalken ger regeringen exempel på omständigheter som ska beaktas vid lämplighetsbedömningen, bl.a. hur lång tid som har gått sedan grundtillståndet meddelades och ändringens omfattning och de miljöeffekter som ändringen ger upphov till.

Regeringen noterar att flera remissinstanser har ansett att förslaget bör kompletteras med en bestämmelse om att det enbart är ändringen som ska bedömas. En sådan ordning skulle enligt regeringen dock kunna medföra problem eftersom det t.ex. måste finnas utrymme i prövningen att reglera totalbilden av hur mycket utsläpp av ett ämne som miljön tål från den ändrade verksamheten. Prövningens och underlagets omfattning bör alltid bestämmas utifrån vad som är nödvändigt från hälso- och miljösynpunkt med anledning av den avsedda ändringen. Detta inkluderar de delar av verksamheten som har ett miljömässigt samband med ändringen och som behöver regleras i ett sammanhang. Detta innebär att det även framöver bör vara möjligt att ändra villkor för delar av verksamheten som har ett samband med ändringen.

Vidare anför regeringen att vissa remissinstanser har framfört att förslaget kan leda till svåra avvägningar eftersom det regelmässigt krävs en bedömning av prövningsramen och vilket underlag som krävs för prövningen. Regeringen

framhåller att ett ändringstillstånd även i dag innebär att svåra avvägningar behöver göras. Det är viktigt att samtliga aktörer i processen noga tänker igenom vad som har ett miljömässigt samband med ändringen, och som därför behöver regleras i ett sammanhang, för att villkor som hör samman med ändringen ska kunna prövas samtidigt. Även om det kan vara svårt att avgränsa prövningen bedömer regeringen att en prövning av ett ändringstillstånd i många fall torde innebära mindre arbete för prövningsmyndigheten än en ansökan om tillstånd för hela verksamheten.

När det gäller frågan om ett eventuellt behov av förtydliganden av när ändringstillstånd kan användas anför regeringen att det i förarbetena till den nuvarande bestämmelsen framgår att verksamhetsutövare ska kunna ansöka om tillstånd till en angelägen och brådskande ändring eller en utökning av verksamheten utan att prövningen blir belastad med frågor som gäller miljökraven på anläggningsdelar som inte berörs av ändringen. Ändringens omfattning är en av de faktorer som har betydelse för om det är lämpligt med ett ändringstillstånd (prop. 2004/05:129 s. 62 och 94). Detta bör enligt regeringen beaktas även i fortsättningen vid bedömningen av om det är olämpligt att begränsa tillståndet till att enbart avse ändringen av verksamheten. Regeringen exemplifierar därefter ett antal typsituationer där det kan anses olämpligt respektive lämpligt att pröva en ändring som ändringstillstånd.

Av förarbetena till den nuvarande bestämmelsen om ändringstillstånd framgår det att avsikten är att ändringstillstånd ska kunna meddelas när det finns ett grundtillstånd (prop. 2004/05:129 s. 61 och 96). Regeringen anför att förslaget i den aktuella propositionen inte innebär någon ändring i detta avseende.

Vidare påminner regeringen om att ändringstillstånd i dag kan meddelas för verksamheter som kan påverka ett Natura 2000-område, även i de fall när verksamheten har ett grundtillstånd där en prövning av påverkan på ett Natura 2000-område inte är gjord. Regeringen framhåller att det i dessa fall dock ställs särskilda krav på prövningsunderlaget och att även avgränsningen av ansökan kan påverkas. Det måste finnas ett underlag som gör det möjligt att samlat bedöma den påverkan som den sökta och pågående verksamheten har på Natura 2000-området, och det måste också finnas ett underlag som gör det möjligt att avgöra om de villkor som redan gäller för verksamheten är tillräckliga för att undvika att det uppstår skada någon på Natura 2000-området (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 28 augusti 2018 i mål nr M 10355-17). Enligt regeringen ändrar förslagen i propositionen inte rättsläget i denna fråga.

Slutligen anför regeringen att förslaget medför behov av en följdändring i miljöbalkens bestämmelse om vad en ansökan om tillstånd att ändra en verksamhet ska innehålla (22 kap. 1 d § andra stycket). Om en ansökan avser ett ändringstillstånd ska ansökan också innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma att det inte är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten.

Frågan om konsoliderat tillståndsdokument utreds

Regeringen anför att flera remissinstanser har framhållit att tillståndsmyndigheten bör åläggas att sammanställa gällande beslut i ett konsoliderat tillståndsdokument bl.a. för att underlätta för tillsynsmyndigheterna. Det framgår av direktiven till Miljöutredningen (dir. 2023:78) att utredningen ska överväga om det finns behov att göra lättnader för att det ska vara enklare att ändra en verksamhet. I direktiven anges även att utredningen kan undersöka om risken för en svåröverskådlig reglering kan hanteras genom att införa ett krav på att tillståndsmyndigheten ska tydliggöra vilka villkor som gäller för en tillståndspliktig verksamhet som regleras genom fler än ett tillstånd.

Giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd

Förslaget

Regeringen föreslår att tillståndsmyndigheten ska få förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet (giltighetsförlängning). Detsamma gäller förlängning av ett Natura 2000-tillstånd som är gällande vid tidpunkten för ansökan. Tillståndet ska kunna förlängas i högst tre år, efter ansökan av tillståndshavaren och om det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Tillståndsmyndigheten ska vid en giltighetsförlängning endast få besluta om de ändringar som krävs för att tillståndets befintliga villkor ska kunna gälla under förlängningen. Giltighetsförlängning ska inte få avse en verksamhet vars tillstånd tidigare har förlängts.

Enligt förslaget ska ett Natura 2000-tillstånd endast kunna förlängas samtidigt som giltigheten för ett tidsbegränsat tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet förlängs och om de förutsättningar som anges i 7 kap. 28 b § miljöbalken är uppfyllda.

Det föreslås vidare att en ansökan om giltighetsförlängning av ett tillstånd ska innehålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen. Om ansökan avser en förlängning av ett Natura 2000-tillstånd ska ansökan även innehålla en utredning som visar hur verksamheten ensam eller tillsammans med andra verksamheter eller åtgärder kan komma att påverka miljön i naturområdet. Detta ska gälla även i ett ärende som prövas av länsstyrelsen.

Regeringen föreslår också att en giltighetsförlängning inte ska kräva en miljökonsekvensbeskrivning och att mark- och miljödomstolen ska handlägga en ansökan om giltighetsförlängning som ett ansökningsmål.

Skälen för förslaget

Möjligheten att förlänga giltigheten för tillstånd

Regeringen anför inledningsvis att det framgår av praxis att tidsbegränsade tillstånd inte kan förlängas genom ett ändringstillstånd och att verksamhetsutövare i stället får ansöka om ett nytt tidsbegränsat tillstånd för verksamheten. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 april 2015 i mål nr M 2791-

15. Jämför även MÖD 2004:18.) Det har även konstaterats i praxis att det inte är möjligt att pröva frågan om förlängning av ett tidsbegränsat tillstånd inom ramen för en ansökan om villkorsändring enligt 24 kap. 8 § miljöbalken. Detta gäller även om tidsbegränsningen har angetts som ett villkor och inte som en del av tillståndet. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 29 maj 2015 i mål nr M 2942-15.)

Regeringen delar Miljöprövningsutredningens bedömning att det finns skäl att införa en bestämmelse som, under de förutsättningar som beskrivs nedan, ger möjlighet att förlänga tidsbegränsade tillstånd. En sådan möjlighet skapar utrymme att driva vidare en befintlig verksamhet under ytterligare en tid innan verksamheten avslutas eller kan underlätta en övergång till ett nytt tillstånd.

Tillstånd som ska kunna förlängas

Miljöprövningsutredningen har föreslagit att det ska införas en möjlighet att förlänga alla tidsbegränsade tillstånd enligt miljöbalken. Regeringen anser dock att det inte har framkommit skäl att införa en möjlighet att förlänga andra tidsbegränsade tillstånd än tillstånd för miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter. Sådana verksamheter har i vissa fall även ett Natura 2000-tillstånd, och för att förslaget ska få avsedd effekt bör det enligt regeringen därför även finnas möjlighet att förlänga Natura 2000-tillstånd om det är meddelat för en verksamhet som har ett tidsbegränsat tillstånd till miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som förlängs samtidigt som Natura 2000-tillståndet.

Regeringen anför vidare att det finns bestämmelser om att prövningsmyndigheten, när det finns skäl till det, får förordna att tillstånd till en verksamhet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft (19 kap. 5 § och 22 kap. 28 § miljöbalken). Detta kan enligt regeringen användas när frågan om nytt tillstånd inte hinner avgöras innan ett tidsbegränsat tillstånd slutar gälla. Frågan om ytterligare ändringar ryms enligt regeringen inte inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Krav som bör ställas för giltighetsförlängning

Enligt regeringens uppfattning bör det vid bedömningen av om det är lämpligt med en förlängning beaktas vilka skäl som fanns för att tillståndet tidsbegränsades och när miljöbedömningen för verksamheten utfördes. Vidare delar regeringen Miljöprövningsutredningens uppfattning att verksamhetens miljöeffekter bör beaktas. Om man t.ex. i en täktverksamhet inte har hunnit bryta ut allt material som får brytas enligt tillståndet innan detta löper ut, kan en giltighetsförlängning möjliggöra att materialet kan brytas ut under en förlängning utan någon större miljöpåverkan än den som har tillståndsprövats. I andra fall kan det ha visat sig under tiden som det befintliga tillståndet har varit gällande att konsekvenserna av verksamheten har blivit större än vad man förutsåg vid tillståndsgivningen. Detta kan innebära behov av att förena ett tillstånd med ytterligare skyddsåtgärder, och i sådana fall framstår en förlängning av tillståndets giltighet som olämplig.

Lagrådet har anfört att en direktivkonform Natura 2000-prövning förutsätter att prövningen görs fristående från andra intressen som i och för sig kan tala för att en förlängning bör medges. Regeringen har samma uppfattning. Mot bakgrund av miljöbalkens mål bör lämplighetsbedömningen syfta till att begränsa hälso- och miljöpåverkan, och det bör enligt regeringen förtydligas i författningstexten att en förlängning förutsätter att det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Detta innebär att det bör anses olämpligt att förlänga ett tillstånd om verksamheten bedöms innebära en otillåten påverkan på människors hälsa och miljön.

Lagrådet har vidare framhållit att det bör klargöras om bedömningen av en giltighetsförlängning kan baseras på lämplighetsöverväganden när det gäller tillstånd till förlängning av en verksamhet som ger upphov till en förorening eller en störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har en sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljö kvalitetsnorm. Som regeringen anfört ovan får ett tillstånd endast förlängas om det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Bestämmelser om miljö kvalitetsnormer för vatten finns i ramdirektivet för vatten¹. När nationella rättsregler genomför EU-rättsliga bestämmelser ska de tolkas mot bakgrund av EU-rätten. Regeringen bedömer att det är tillräckligt att förtydliga i författningss kommentaren dels att EU-rättsliga bestämmelser om skydd för människors hälsa och miljön ska beaktas vid bedömningen av om en förlängning är lämplig, dels att ett tillstånd inte får förlängas om en förlängning av verksamheten ger upphov till en förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har en sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljö kvalitetsnorm.

Regeringen anför att det är den som ansöker om förlängning som är skyldig att visa att det är lämpligt att förlänga tiden och utveckla vilka skäl som finns för en förlängning. Enligt regeringen bör det inte gälla som förutsättning för en ansökan om förlängning att det har lämnats in en ansökan om nytt tillstånd för verksamheten. Inte heller bör det krävas att det finns särskilda skäl eller omständigheter som verksamhetsutövaren inte råder över för att tillståndet ska kunna förlängas. Avsikten med reformen är enligt regeringen att det ska vara möjligt att t.ex. bryta ut kvarvarande mängd material i en täkt eller att använda vindkraftverk ytterligare några år. Det bör vara möjligt att, i syfte att möjliggöra en mindre omfattande prövning, förlänga tillstånd där en verksamhet ska bedrivas på samma sätt under ytterligare en kort period.

Regeringen anför att det är rimligt att en ansökan om förlängning behöver lämnas in innan giltighetstiden för tillståndet har löpt ut. Det bör alltså inte vara möjligt att "återuppväcka" ett tillstånd genom en begäran om förlängning. Detta bör enligt regeringen framgå av lagen.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Tiden som tillståndet ska få förlängas och frågan om antalet förlängningar ska begränsas

Regeringen framhåller att det är viktigt att redan det ursprungliga tillståndet är anpassat för verksamheten. En ansökan om ett tidsbegränsat tillstånd bör alltså utformas på ett sätt som är anpassat efter den befintliga verksamhetens behov, vilket innebär att det som huvudregel inte ska behövas någon förlängning av ett tillstånd. Det finns dock behov av att skapa en viss flexibilitet för enskilda fall. Regeringen anser att regleringen bör begränsas på så sätt att ett tillstånd ska kunna förlängas med som mest tre år och att det inte bör vara möjligt att förlänga ett tillstånd mer än en gång. Att tiden för en förlängning bör vara begränsad är enligt regeringens uppfattning viktigt även med hänsyn till att tillstånd till en anläggning för vindkraft endast får ges om den kommun där anläggningen avses uppföras har tillstyrkt det (16 kap. 4 § miljöbalken).

Krav på motsvarande verksamhet under förlängningen

Enligt Miljöprövningsutredningens förslag ska en förutsättning för giltighetsförlängning vara att verksamhetens omfattning under förlängningstiden motsvarar den verksamhet som har bedrivits enligt det befintliga tillståndet. Regeringen delar den bedömningen och anser inte att tillståndsmyndigheten bör få göra andra ändringar av tillståndet än förlängning av tiden och ändringar som krävs för att tillståndets befintliga villkor ska gälla under förlängningen. Datum och tidsgränser i villkoren bör alltså kunna anpassas. Tillståndsmyndigheten kan även behöva ändra andra villkor än sådana som rör hur verksamheten ska bedrivas, t.ex. om det har ställts en ekonomisk säkerhet kan storleken på den behöva anpassas. Om verksamheten däremot ska bedrivas på ett annat sätt än vad det gällande tillståndet medger bör det enligt regeringen inte kunna ske genom en förlängning utan ska kräva ett nytt tillstånd.

Frågan om krav på specifik miljöbedömning

En fråga som regeringen belyser är huruvida en förlängning av ett tillstånds giltighetstid omfattas av kravet på miljöbedömning enligt MKB-direktivet. Av EU-domstolens praxis framgår det att ordet projekt syftar på fysiska arbeten och ingrepp. En förnyelse av ett befintligt tillstånd kan inte klassificeras som ett projekt i den mening som avses i artikel 1.2 a. i MKB-direktivet när det inte förekommer några arbeten eller ingrepp som inbegriper förändringar av platsens fysiska förhållanden. (Se mål C-275/09, EU:C:2011:154 och C-121/11, EU:C:2012:225.) Regeringen delar Miljöprövningsutredningens bedömning att MKB-direktivet inte kräver att en miljöbedömning görs innan ett tillstånd förlängs. En förutsättning för denna bedömning är att förlängningen innebär att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vad det befintliga tillståndet medger och med villkor som motsvarar de villkor som fanns i det tidigare tillståndet. Som konstaterats ovan bör det krävas en ny miljöbedömning om verksamheten ska ändras. Regeringen anser därför att det inte

bör införas krav på att göra en specifik miljöbedömning vid giltighetsförlängning. Enligt regeringen är det dock viktigt att det finns ett underlag som innehåller den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen. Det bör därför införas en bestämmelse om att den som ansöker om giltighetsförlängning ska vara skyldig att tillhandahålla den utredning som behövs för prövningen.

Regeringen konstaterar att Lagrådet har framhållit att det krävs komplett-erande regler som säkerställer att bedömningen av ärenden om giltighetsförlängning görs i enlighet med artikel 6.3 i art- och habitatdirektivet, om en prövning ska kunna göras på annat underlag än en specifik miljöbedömning. Lagrådet har påpekat att den inverkan som en förlängd verksamhet kan få på ett Natura 2000-område måste bedömas enligt de krav som följer av direktivet. Denna prövning måste innefatta en ny helhetsbedömning, bl.a. med beaktande av nya omständigheter och ny kunskap om betydelsen av de omständigheter som var kända vid den första tillståndsprövningen. Regeringen konstaterar att det är ett grundläggande krav att en förlängning av ett tillstånd är förenlig med EU-rätten. I 7 kap. 28 b § miljöbalken finns bestämmelser om att prövningsmyndigheten får tillåta en verksamhet eller åtgärd först efter att ha förvässat sig om att den är förenlig med art- och habitatdirektivet. Mot bakgrund av Lagrådets synpunkt har regeringen förtydligat lagförslaget så att ett Natura 2000-tillstånd endast ska kunna förlängas om de förutsättningar som anges i 7 kap. 28 b § miljöbalken är uppfyllda. I linje med det har regeringen även förtydligat att en ansökan som avser förlängning av ett Natura 2000-tillstånd ska innehålla den utredning som behövs för att bedöma om förutsättningarna är uppfyllda. Det uttrycks i den föreslagna lagtexten på så sätt att utredningen ska visa hur verksamheten ensam eller tillsammans med andra verksamheter eller åtgärder kan komma att påverka miljön i det berörda Natura 2000-området.

Ansökningsmål och kostnad för kungörelse

I likhet med Miljöprövningsutredningen anser regeringen att det är lämpligt att en ansökan om giltighetsförlängning ska vara ett ansökningsmål. Under remissbehandlingen har det framhållits att det inte är tydligt att kostnader för kungörelser som gäller ansökan eller beslut ska betalas av sökanden och att detta bör tydliggöras. Denna synpunkt bör enligt regeringen övervägas i det fortsatta arbetet med förordningsändringar.

Kammarkollegiets roll som partsmyndighet

Regeringen föreslår att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet.

Som skäl för förslaget anför regeringen bl.a. följande. De centrala förvaltningsmyndigheterna prioriterar ärenden utifrån sina ansvarsområden, och avgränsningarna av deras ansvarsområden är i stora delar tydliga. Miljöprövningsutredningens förslag att Kammarkollegiets partsroll ska upphöra baseras på att det finns tydliga överlappningar mellan framför allt Kammarkollegiets och Havs- och vattenmyndighetens ansvarsområden, och

mellan Kammarkollegiets och Naturvårdsverkets ansvarsområden. Kammarkollegiet fokuserar framför allt på vattenverksamhet och därtill kopplade frågor om art- och områdesskydd, miljökvalitetsnormer för vatten samt processuella frågor. Dessa frågor bevakas även av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Kammarkollegiet bedöms inte företräda staten i dessa mål ur ett vidare perspektiv än det rent miljömässiga.

Regeringen bedömer att det bör ses som en effektiviseringsåtgärd att ta bort Kammarkollegiets partsroll i miljöbalken och att utredningens förslag bör genomföras. Det innebär att Kammarkollegiet inte längre kommer att föra talan i nya mål enligt miljöbalken för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen. I propositionens författningskommentar till 22 kap. 6 § miljöbalken anför regeringen att ändringen innebär att Kammarkollegiet inte kan framställa yrkanden eller överklaga domar och beslut i egenskap av part. Däremot kan Kammarkollegiet vara remissinstans i ett sådant mål om mark- och miljödomstolen enligt 22 kap. 4 § andra stycket miljöbalken bedömer att en ansökan berör Kammarkollegiet.

Eftersom äldre föreskrifter enligt förslaget fortfarande ska gälla för handläggningen av mål och ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet har myndigheten möjlighet att fortsätta delta som part i mål enligt miljöbalken tills de har avslutats. Om Kammarkollegiet inte skulle ha möjlighet att fortsätta att delta i ett mål kan prövningsmyndigheten förelägga Havs- och vattenmyndigheten eller Naturvårdsverket att ge in det prövningsunderlag som myndigheten har behov av.

Förslagen i övrigt

Regeringen föreslår att tillsynsmyndigheten ska få besluta att förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Vidare föreslår regeringen att det underlag som ska lämnas in i de fall länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas ska benämnas förenklat underlag i stället för liten miljökonsekvensbeskrivning.

När det gäller länsstyrelsens roll under avgränsningssamrådet föreslår regeringen att länsstyrelsens arbete under avgränsningssamrådet ska ske i dialog med den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden. Länsstyrelsen ska enligt förslaget skriftligen redovisa sin bedömning av vad miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla för att kunna ligga till grund för den fortsatta miljöbedömningen. Bedömningen ska lämnas till den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden. Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla en redogörelse för länsstyrelsens bedömning.

För att uppnå en effektivare förberedelse i mål och ärenden föreslår regeringen att mark- och miljödomstolarna under förberedelsen ska se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning samt väsentliga miljöeffekter. Domstolen ska driva förberedelsen med inriktning på att avgöra

målet på ett effektivt sätt. Vidare föreslås att mark- och miljödomstolarna ska kunna kalla även andra än parter till en muntlig förberedelse. Även andra än parterna ska vid förberedelsen få åberopa handlingar som de har lämnat in. Bestämmelserna om förberedelsen ska enligt förslaget även tillämpas av länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer.

Vidare lämnar regeringen förslag om ökad användning av tidsplaner. Enligt förslaget ska mark- och miljödomstolen, senast i anslutning till kungörelsen, upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt. Om en part eller remissinstans bedömer att tidsplanen inte kan hållas, ska detta genast anmälas till domstolen. Om domstolen bedömer att tidsplanen inte kan hållas, ska parter och remissinstanser underrättas om detta. Regleringen om tidsplaner ska enligt förslaget även tillämpas av länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer.

I fråga om möjligheten att begära uppdaterade ansökningar och yttranden lämnar regeringen förslag om att sökanden, om mark- och miljödomstolen begär det, ska lämna in en komplettering i form av en uppdaterad ansökan och även en skriftlig sammanställning av de svar som sökanden har lämnat med anledning av de synpunkter som har lämnats på ansökan. Om domstolen begär det ska även den som lämnar synpunkter på en ansökan lämna en skriftlig sammanställning av synpunkterna till domstolen. Enligt förslaget ska bestämmelserna om komplettering av ansökan och sammanställning av svar och synpunkter tillämpas även av länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer. Vidare föreslås att domstolen ska förelägga sökanden att avhjälpa en brist i ansökan som består i att ansökningshandlingarna inte har lämnats in i det format som domstolen anger.

Vidare lämnar regeringen förslag om att fler mål ska få avgöras utan huvudförhandling. Förslaget innebär att utrymmet för att avgöra ett mål i mark- och miljödomstol utan huvudförhandling ska öka. Huvudförhandling ska inte behöva hållas om det med hänsyn till utredningen i målet är tillräckligt med skriftlig handläggning. Utrymmet att avgöra ett mål utan huvudförhandling trots parternas begäran föreslås bli större genom att domstolen får avstå från huvudförhandling om det är uppenbart obehövligt. Mark- och miljödomstolens kungörelse ska enligt förslaget innehålla en uppgift om huruvida målet kan komma att avgöras på handlingarna.

Regeringen föreslår också att utrymmet för digital handläggning i domstol ska öka. Förslaget innebär att ansökningshandlingar och synpunkter på ansökan ska lämnas in i det format som domstolen har angett. Domstolens kungörelse i ett ansökningsmål ska innehålla ett tillkännagivande om att meddelanden i målet till parterna kommer att hållas tillgängliga i akten och en uppgift om en webbplats eller en lokal där akten hålls tillgänglig. Motsvarande regler ska gälla för Mark- och miljööverdomstolens kungörelser. Det föreslås också att kraven tas bort på att domstolen ska förordna aktförvarare och att meddelanden ska hållas tillgängliga hos aktörförvarare. Statliga myndigheter och kommuner ska vara skyldiga att utan ersättning bistå en domstol med att göra en akt tillgänglig i myndighetens eller kommunens lokal om domstolen

begär det. Om sökanden överklagar ett ansökningsmål där kungörelse har utfärdats, ska Mark- och miljööverdomstolen få besluta att överklagandet ska göras tillgängligt på den webbplats eller i den lokal som anges i mark- och miljödomstolens kungörelse.

När det gäller ikraftträdande- och övergångsbestämmelser föreslår regeringen att förslagen ska träda i kraft den 1 januari 2025. Vidare föreslås att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för mål och ärenden som har inletts hos en prövningsmyndighet före ikraftträdandet. Bestämmelserna om vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla och om ändringstillstånd ska enligt förslaget gälla i den äldre lydelsen för mål eller ärenden där samråd inför ansökan har inletts före ikraftträdandet.

Riksdagens tillkännagivanden

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den snarast bör vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder som har vidtagits (bet. 2018/19:NU11 punkt 1, rskr. 2018/19:209). Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som näringsutskottet har anfört om tillståndsprocesser och handläggningstider (bet. 2020/21:NU18 s. 11, rskr. 2020/21:228). Av det tillkännagivandet framgår det att regeringen senast den 30 juni 2022 ska återkomma till riksdagen med konkreta förslag på förenklade tillståndsprocesser och kortare handläggningstider för gruv- och mineralnäringen.

Regeringen bedömer att förslagen i avsnitten 6.1 och 6.3–6.11 i propositionen är åtgärder som förenklar och förkortar tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen. Med anledning av tillkännagivandena vill regeringen utöver förslagen i denna proposition redovisa följande åtgärder.

- Regeringen föreslog i en proposition som den fattade beslut om den 4 april 2024 att Natura 2000-tillstånd inte ska vara en förutsättning för att en bearbetningskoncession ska kunna beviljas (prop. 2023/24:126).
- Regeringen beslutade att ge Naturvårdsverket i uppdrag att, i samråd med länsstyrelserna och Domstolsverket, se över förutsättningarna för att utveckla en myndighetsgemensam vägledning för miljöstillståndsprövningen och miljöbedömningsprocessen, i syfte att möjliggöra en mer enhetlig prövningsprocess nationellt och att öka effektiviteten i prövningen. Uppdraget redovisades den 21 juni 2022.
- Den 16 november 2023 fattade regeringen beslut om ändringar i terrängkörningsförfordningen (1978:594) och i miljöprövningsförfordningen (2013:251). Ändringarna syftade till att genomföra vissa förenklingar i regelverket för prospektörer. Genom ändringarna infördes en generell dispens för terrängkörning som sker inom ramen för undersökningsarbete enligt minerallagen (1991:45), och anmälningsplikten för djupborring som sker inom ramen för ett undersökningstillstånd enligt minerallagen

togs bort. Ändringarna baserades på förslagen i betänkandet En tryggad försörjning av metaller och mineral (SOU 2022:56).

- Riksdagen har, efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024, beslutat att anslaget 1:8 Sveriges geologiska undersökning ska ökas med 70 miljoner kronor 2024 för myndighetens arbete med systematisk kartläggning av malmpotentiella områden samt övriga insatser kopplade till främjande av mineralutvinning i Sverige (prop. 2023/24:1 utg.omr. 24, bet. 2023/24:NU1, rskr. 2023/24:109). Anslaget beräknas öka med 70 miljoner kronor per år 2025–2026 samt med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2027 för samma ändamål. Regeringens förslag baserades delvis på förslagen i SOU 2022:56 om att myndighetens förvaltningsanslag ska ökas med 40 miljoner kronor per år mellan 2023 och 2028 för en systematisk kartläggning av potentialen för innovationskritiska metaller (primära och sekundära) i Sverige och för att mineralinformationskontoret i Malå ska få ett förstärkt anslag på 12 miljoner kronor per år.

Genom dessa åtgärder och denna redovisning bedömer regeringen att båda tillkännagivandena är slutbehandlade.

Riksdagen har vidare tillkännagett för regeringen det som miljö- och jordbruksutskottet anfört om behovet av ett s.k. grönt spår för att ta ytterligare steg för att förbättra tillståndprocesserna, bl.a. genom skyndsammare handläggning och proaktivt arbete (bet. 2018/19: MJU18 punkt 4, rskr. 2018/19:275). Riksdagen har också tillkännagett för regeringen det som miljö- och jordbruksutskottet anför om tidsfrist vid miljöprövning (bet. 2021/22: MJU29 punkt 9 rskr. 2021/22:389). Enligt tillkännagivandet bör som utgångspunkt ett slutligt avgörande i ärenden om miljötillstånd inom jordbruket finnas inom den tidsfrist om sex månader som gäller enligt förvaltningslagen.

Regeringen bedömer att dessa tillkännagivanden är delvis tillgodosedda genom förslagen i propositionen som syftar till effektiviserade tillståndprocesser och kortare handläggningstider. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Motionerna

Ändringstillstånd

I kommittémotion 2023/24:2912 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkar motionärerna att riksdagen ska besluta att 16 kap. 2 a § miljöbalken ges den lydelse som anges i bilaga 3. Som en följd av det behöver även 22 kap. 1 d § miljöbalken ändras i enlighet med vad som anges i bilaga 3. Som skäl anför motionärerna sammanfattningsvis att det är centralt att Miljöprövningsutredningens förslag om att ändringstillstånd ska vara huvudregel införs fullt ut. Om så inte sker kommer nuvarande förhållanden annars i stort sätt att vidmakthållas, dvs. myndigheternas bedömningar blir även i fortsättningen

styrande för om det är lämpligt eller olämpligt att tillståndet endast avser ändringen av en miljöfarlig verksamhet.

I kommittémotion 2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 föreslås att riksdagen ska avslå propositionen i den del som avser att vid ändring av en miljöfarlig verksamhet ska tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd). Motionärerna anför bl.a. att de inte är emot enklare regler för ändringstillstånd, men att en ändring av reglerna förutsätter att det system med obligatorisk omprövning av miljötillstånd som Miljöprövningsutredningen har föreslagit införs samtidigt.

Giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd

I kommittémotion 2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 föreslås att riksdagen ska avslå propositionen i den del som avser förslag om att tillståndsmyndigheten ska få förlänga giltigheten för ett vid ansökan gällande tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd (giltighetsförlängning). Motionärerna anför bl.a. att förslaget kan innebära ett försvagat miljö- och hälsoskydd och att det finns risk för att det i praktiken kan försvaga verksamhetsutövarens ansvar att i god tid ansöka om ett nytt tillstånd innan tiden för det gällande tillståndet löper ut.

Motsvarande förslag finns i kommittémotion 2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2. Motionärerna anför att det finns risk för att människors hälsa och miljön kan påverkas negativt vid en giltighetsförlängning av tillstånd utan krav på miljökonsekvensbeskrivning, och att den risken är särskilt stor eftersom systemet med obligatorisk omprövning av föråldrade tillstånd ännu inte har införts.

Kammarkollegiets roll som partsmyndighet

I kommittémotion 2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 3 föreslås att riksdagen ska avslå propositionen i den del som avser att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet. Motionärerna anför bl.a. att Kammarkollegiet för det allmännas talan för att ta till vara miljöintressen och andra allmänna intressen enligt miljöbalken och att myndigheten har omfattande erfarenhet av omprövningar. De taleberättigade myndigheterna företräder olika sakområden och expertis, och att ta bort Kammarkollegiet som partsmyndighet framstår därför varken som ändamålsenligt eller effektivt.

Kompletterande uppgifter

Av förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet följer att myndigheten har till uppgift att tillhandahålla service inom det statliga området, främst avseende ekonomi, juridik, kapitalförvaltning, riskhantering och administration. Myndigheten har vidare, enligt vad som föreskrivs i

förordningen eller i någon annan författning, uppgifter i fråga om bl.a. miljö rätt (1 §). Myndigheten ska föra talan för det allmänna bl.a. för att ta till vara miljöintressen och andra allmänna intressen i enlighet med vad som anges i miljöbalken (3 §).

Utskottets ställningstagande

Ändringstillstånd

Som redovisas i propositionen infördes möjligheten till ändringstillstånd för att förenkla tillståndsprövningen så att angelägna och brådskande ändringar av miljöfarliga verksamheter inte skulle försvåras. I likhet med regeringen anser utskottet att det finns behov av att förändra reglerna om ändringstillstånd för att förenkla processen så att investeringsviljan inte hämmas och infasningen av ny teknik och utfasningen av gammal teknik inte fördröjs. Miljöprövningsutredningen har föreslagit att ett ändringstillstånd alltid ska begränsas till att enbart avse ändringen om inte ansökan avser tillstånd för hela verksamheten. Enligt utredningens förslag ska prövningsmyndigheten alltså inte ta ställning till vare sig om det är lämpligt eller olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten. Utredningens förslag i detta hänseende hänger dock samman med ett annat förslag, nämligen det om att införa ett system med obligatorisk omprövning av miljövillkor senast en viss tid efter det att tillståndet för den miljöfarliga verksamheten meddelades. Det sistnämnda förslaget omfattas inte av detta lagstiftningsärende, och i likhet med regeringen anser utskottet att det därför finns hinder mot att i nuläget genomföra Miljöprövningsutredningens förslag om ändringstillstånd fullt ut. Utskottet ställer sig dock bakom regeringens förslag om att ändra 16 kap. 2 a § miljöbalken så att prövningsmyndigheten som huvudregel ska besluta om ändringstillstånd, om inte någon av de undantagssituationer som anges i regeringens lagförslag föreligger. I likhet med regeringen ser utskottet också behov av en följdändring i 22 kap. 1 d § miljöbalken som reglerar vad en ansökan om ändringstillstånd ska innehålla. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att de ändringar som beskrivs i många fall torde medföra effektivitetsvinster i prövningsprocessen, och detta kommer enligt utskottet att bidra till att främja den gröna omställningen.

Mot bakgrund av vad som nu anförts och med hänvisning till de skäl som i övrigt redovisas i propositionen anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens förslag till ändring av 16 kap. 2 a § och 22 kap. 1 d § miljöbalken. Därmed tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker motionerna 2023/24:2911 (V) yrkande 1 och 2023/24:2912 (S).

Giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd

Som beskrivits i propositionen följer det av praxis att tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet inte kan förlängas genom ändringstillstånd. Det är enligt praxis inte heller möjligt att pröva frågan om förlängning av ett

tidsbegränsat tillstånd inom ramen för en ansökan om ändring av tillståndsvillkoren. I likhet med regeringen vill utskottet framhålla vikten av att ett tidsbegränsat tillstånd redan från början anpassas för den aktuella verksamheten på ett sådant sätt att det inte ens behöver uppstå behov av en giltighetsförlängning. Utskottet delar emellertid regeringens uppfattning att det kan uppstå situationer där det är rimligt med en förlängning och att lagstiftningen i dessa enskilda fall behöver ge utrymme för en sådan flexibilitet. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om att införa en lagreglerad möjlighet att kunna förlänga tidsbegränsade tillstånd. Utskottet anser att utformningen av den föreslagna nya bestämmelsen i 24 kap. 14 a § miljöbalken är väl avvägd och ger uttryck för att en giltighetsförlängning inte kan komma i fråga annat än under vissa begränsade förutsättningar och under en kortare tid. Utskottet noterar i detta sammanhang att regeringen under utformningen av förslaget till den nya bestämmelsen har beaktat Lagrådets synpunkter för att säkerställa att en giltighetsförlängning av ett tillstånd endast kan medges om förlängningen är förenlig med EU-rätten.

Mot bakgrund av det anförda och av de skäl i övrigt som redovisas i propositionen anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens förslag till 24 kap. 14 a § miljöbalken. När det gäller de följdändringar i 6 kap. 20 §, 21 kap. 1 a § och 22 kap. 1 g § miljöbalken som regeringen har föreslagit instämmer utskottet i de överväganden som framgår av propositionen. Utskottet föreslår därför att riksdagen antar även dessa lagförslag. Därmed tillstyrker utskottet regeringens proposition i dessa delar och avstyrker motionerna 2023/24:2911 (V) yrkande 3 och 2023/24:2916 (MP) yrkande 2.

Kammarkollegiets roll som partsmyndighet

Utskottet anser att det finns anledning att undvika att olika myndigheters ansvarsområden överlappar varandra, framför allt av effektivitetsskäl men också med hänsyn till värdet av en tydlig rollfördelning. Utskottet instämmer därför i regeringens bedömning att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet. Med hänvisning till de skäl för detta som framgår av propositionen anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens förslag till ändring av 22 kap. 6 § miljöbalken. Detsamma gäller de följdändringar i 22 kap. 4 § första stycket, 24 kap. 11, 12 och 18 §§ samt 25 kap. 3 § miljöbalken som regeringen föreslår. Därmed tillstyrker utskottet regeringens proposition i dessa delar och avstyrker motion 2023/24:2916 (MP) yrkande 3.

Lagförslagen i övrigt

När det gäller de förslag till lagändringar som utskottet inte redan har behandlat i sitt ställningstagande har det inte väckts några förslag som går emot regeringens lagförslag. Av de skäl som anges i propositionen anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens förslag till lagändringar. Därmed tillstyrker utskottet regeringens proposition även i dessa övriga delar.

Slutbehandlade tillkännagivanden

Som redovisats ovan slutredovisar regeringen två tillkännagivanden i propositionen, ett om förenklade och förkortade tillståndprocesser för gruv- och mineralnäringen och ett om tillståndprocesser och handläggningstider. Bägge dessa tillkännagivanden har riksdagen fattat beslutat om efter förslag från näringsutskottet. I sitt yttrande anför näringsutskottet i denna del att dessa båda tillkännagivanden kan anses vara slutbehandlade. Utskottet delar denna bedömning.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om obligatorisk omprövning av miljövillkor, uppföljning och ytterligare åtgärder i fråga om tillståndprocesser.

Jämför reservation 5 (V), 6 (MP) och 7 (C).

Motionerna

Obligatorisk omprövning av miljövillkor

I kommittémotion 2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 föreslår motionärerna att regeringen ska återkomma med förslag om att en obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet ska göras 20 år efter det att domen eller beslutet om tillståndet meddelades. Motionärerna anför bl.a. att det i dag finns många verksamheter som bedrivs med stöd av tillstånd som gäller utan tidsbegränsning och som är meddelade med stöd av 1969 års miljöskyddslag. Enligt motionärerna är det rimligt att sådana tillstånd måste omprövas för att ta hänsyn till teknikutvecklingen och nya kunskaper om klimat, miljö och människors hälsa.

Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1. Motionärerna yrkar att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag om att en obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet ska göras 20 år efter det att domen eller beslutet om tillståndet meddelades och att detta ska ske för att göra det möjligt att samtidigt genomföra förslag från regeringen om ändringstillstånd som huvudregel. Motionärerna anför bl.a. att en utökad användning av ändringstillstånd kan möjliggöra snabbare och enklare tillståndprocesser. Samtidigt anser de att det är grundläggande att prövningens omfattning är ändamålsenlig, och med ett föråldrat grundtillstånd med eventuella påbyggnads- eller ändringstillstånd är risken stor att det är svårt att avgöra vilken miljöpåverkan verksamheten har. En bredare användning av ändringstillstånd måste därför kopplas till en obligatorisk omprövning.

Uppföljning och ytterligare åtgärder i fråga om tillståndprocesser

I kommittémotion 2023/24:2914 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås att regeringen ska följa upp vilken effekt den nya lagstiftningen får. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 2 att regeringen ska återkomma med fler förslag för att ytterligare kapa ledtiderna i tillståndprocessen.

Propositionen

Regeringen anför att Miljöprövningsutredningens förslag om ändringstillstånd innebär att det inte ska göras någon bedömning av om ett ändringstillstånd är lämpligt eller inte. Enligt utredningens förslag ska tillståndet alltid begränsas till att enbart avse ändringen, om inte ansökan avser tillstånd för hela verksamheten. Utredningen anger dock att förslaget om ändringstillstånd ska läsas tillsammans med dess förslag om obligatorisk omprövning av domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor.

Regeringen bedömer att utredningens förslag till utökad möjlighet till ändringstillstånd förutsätter att även det föreslagna systemet för obligatorisk omprövning införs. Utredningens förslag om obligatorisk omprövning behandlas dock inte i detta lagstiftningsärende, och det finns enligt regeringen därför hinder mot att nu gå vidare med förslaget om ändringstillstånd fullt ut. Regeringen har dock beslutat att tillsätta utredningen Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken, Miljöstillståndsutredningen (dir. 2023:78), där det framgår att utredningen ska överväga om det finns behov av att göra lättnader för att det ska vara enklare att ändra en verksamhet.

I propositionen beskriver regeringen att det i Miljöprövningsutredningens betänkande, utöver förslaget om obligatorisk omprövning, finns förslag om möjlighet till omprövning av Natura 2000-tillstånd, att tillstånd ska kunna omprövas om det behövs för att uppfylla en EU-rättslig förpliktelse, att regeringens tillåtlighetsprövning ska göras tidigt i processen och att den begränsning som innebär att verksamheter med äldre tillstånd endast kan tidsbegränsas under vissa förutsättningar ska tas bort. Dessa förslag behandlas inte i detta lagstiftningsärende.

Vidare anför regeringen att riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ett s.k. grönt spår för att ta ytterligare steg för att förbättra tillståndprocesserna, bl.a. genom skyndsammare handläggning och proaktivt arbete (bet. 2018/19: MJU18 punkt 4, rskr. 2018/19:275). Riksdagen har också riktat ett tillkännagivande till regeringen om en tidsfrist vid miljöprövning (bet. 2021/22: MJU29 punkt 9 rskr. 2021/22:389). Enligt tillkännagivandet bör som utgångspunkt ett slutligt avgörande i ärenden om miljöstillstånd inom jordbruket finnas inom den tidsfrist om sex månader som gäller enligt förvaltningslagen. Regeringen bedömer att dessa tillkännagivanden är delvis tillgodosedda genom förslagen i propositionen som syftar till effektiviserade tillståndprocesser och kortare handläggningstider. Tillkännagivandena är enligt regeringen inte slutbehandlade.

Kompletterande uppgifter

Som redovisats ovan har regeringen tillsatt Miljötillståndsutredningen (dir. 2023:78) som ska redovisas i slutet av 2024. Av sammanfattningen till direktiven framgår det att den särskilda utredaren ska se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Detta ska göras i syfte att säkra näringslivets konkurrenskraft, öka investeringsviljan och främja en effektiv industriell klimatomställning, vilket bidrar till att klimat- och miljömålen kan nås. Utredaren ska bl.a.

- utreda hur det svenska regelverket kan förändras i syfte att Sverige inte ska ställa högre eller överlappande krav i förhållande till vad de relevanta EU-regelverken kräver, särskilt i fråga om processuella krav och i fråga om möjligheten att nyttja de undantag från ordinarie krav som finns
- utreda om tillståndsprövningen enligt miljöbalken bör delas upp på andra sätt än i dag
- utreda och ta fram förslag på hur förutsebarheten kan öka i tillståndsprövningsprocessen, genom bl.a. tydligare regler för innehållet i ansökan och hur prövningen ska avgränsas
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Miljötillståndsutredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 december 2024.

Vid kontakt med Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) har departementet anfört att det i propositionen inte aviseras någon utvärdering eller uppföljning av de förslag som regeringen nu lämnat. Departementet har vidare uppgett att det pågår ett antal arbeten när det gäller miljöprövning såväl på nationell nivå, bl.a. Miljötillståndsutredningen, som inom EU. När det gäller arbetet på EU-nivå har departementet pekat på några reviderade respektive nya rättsakter som man nyligen har fattat beslut om inom EU, nämligen industriutsläppsdirektivet (IED), förnybartdirektivet (RED III), Europeiska kritiska råmaterialakten (CRMA) och förordningen om nettonollindustri (CRMA). Departementet har uppgett att det på sikt sannolikt kommer att finnas anledning att följa upp den totala effekten av samtliga dessa arbeten, men att det i nuläget inte finns några konkreta planer i fråga om en sådan uppföljning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att de föreslagna lagändringarna i den behandlade propositionen kommer att skapa en modernare och mer effektiv miljöprövning och förenkla regelverket för miljöprövning. Utskottet konstaterar samtidigt att det pågår ett antal arbeten i syfte att ytterligare förbättra miljöprövningen. Miljötillståndsutredningen har t.ex. i uppdrag att lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar.

Utskottet ser positivt på dessa pågående insatser och delar således näringsutskottets bedömning att det i dagsläget saknas skäl för riksdagen att på nytt rikta tillkännagivanden till regeringen om att återkomma med fler förslag som syftar till att ytterligare förkorta ledtiderna i tillståndsprocesserna. Därmed föreslår utskottet att motionerna 2023/24:2911 (V) yrkande 2, 2023/24:2914 (C) yrkandena 1 och 2 och 2023/24:2916 (MP) yrkande 1 lämnas utan åtgärd.

Reservationer

1. Ändringstillstånd, punkt 1 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Jytte Guteland (S), Johan Löfstrand (S) och Isak From (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 16 kap. 2 a § och 22 kap. 1 d § regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken med den ändringen att paragraferna ska ha den lydelse som reservanterna föreslår i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2912 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S), bifaller delvis proposition 2023/24:152 punkt 1 i denna del och avslår motion 2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Den gröna omställningen som pågår globalt och med en omfattande nyindustrialisering i vårt land medför stora möjligheter för Sverige. Vi har en industri som ligger i framkant och många andra förutsättningar som ger goda möjligheter till fler jobb med ökat välstånd som följd. Men det förutsätter en välavvägd politik och även en samsyn över blockgränsen om vissa centrala frågor. En sådan fråga av stor betydelse för utvecklingen framöver är behovet av bättre fungerande miljöprövningar.

I augusti 2005 infördes en möjlighet till begränsad miljöprövning genom s.k. ändringstillstånd. Tillståndsprövningen förenklades för att angelägna och brådskande ändringar av miljöfarliga verksamheter inte skulle försvåras. Reformen innebar att prövningen får begränsas till att enbart avse ändringen av en miljöfarlig verksamhet och de tidigare meddelade villkor för verksamheten som har ett samband med ändringen. Men det är en lämplighetsfråga i vilka fall ett ändringstillstånd ska kunna meddelas. Att utrymmet för ändringstillstånd är begränsat innebär att det finns en gränsdragningsproblematik och att det krävs att prövningsmyndigheten gör en bedömning när det gäller frågan om huruvida avgränsningen av ansökan är lämplig eller inte. Av praxis framgår det att den lämplighetsbedömning som krävs tar betydande resurser i anspråk i prövningsprocessen och att möjligheten till ändringstillstånd tolkas restriktivt av myndigheterna. I de flesta fall medges inte ändringstillstånd. Ett exempel är när ett företag ansöker om ändringstillstånd för att öka sin produktion utan någon ytterligare miljöpåverkan. I dessa fall brukar prövningsmyndigheterna ändå kräva en omprövning av hela verksamheten.

För att tillståndsprocesserna ska kunna effektiviseras bedömer vi det som centralt att Miljöprövningsutredningens förslag om att ändringstillstånd ska bli huvudregel införs. Fler verksamheter måste kunna ändra sina tillstånd på ett enklare sätt. Vi och vårt parti, men även många andra aktörer, har vid ett flertal tillfällen lyft fram behovet av just detta. Om ändringstillstånd blir huvudregeln kommer det att öka investeringsviljan och bidra till infasning av ny teknik och därmed till fler jobb och till klimatomställningen.

I enlighet med tilläggsdirektivet lämnade Miljöprövningsutredningen även vissa förslag om obligatorisk omprövning och ökad tillsyn. Utredaren anförde samtidigt att ett genomförandeunderskott i fråga om omprövning av gamla tillstånd inte borde hindra möjligheten att modernisera verksamheter genom ändringstillstånd. Utredaren argumenterade kraftfullt för en ökad användning av ändringstillstånd och pekade även på att det i och med digitaliseringen finns bättre möjligheter att få en överblick över en verksamhets totala verkningar på miljön även då det finns flera ändringstillstånd för verksamheten.

Regeringen har mot bakgrund av underlaget från utredningen haft att avgöra i vilken utsträckning beredningsunderlaget ska användas för att lägga fram en proposition utifrån utredningens förslag eller fatta andra regeringsbeslut. I propositionen meddelar nu regeringen sin syn att utredningens förslag till utökad möjlighet till ändringstillstånd förutsätter att även ett system för obligatorisk omprövning införs. Denna fråga behandlas dock inte i det aktuella lagstiftningsärendet. Därför menar regeringen att det finns hinder mot att nu gå vidare med förslaget om ändringstillstånd fullt ut. Ändå har regeringen valt att presentera förslaget som en betydande förenkling, något som vi menar inte är med verkligheten överensstämmande. Vi menar tvärtom att det med den föreslagna lagtexten finns en uppenbar risk att de nuvarande förhållandena i stort sett vidmakthålls. Prövningsmyndigheternas bedömningar blir fortsatt styrande för när det är lämpligt eller olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändring av verksamheten, och vi menar att myndigheterna kommer att fortsätta att tillämpa samma restriktiva tolkning som i dag. I förlängningen torde detta innebära att de önskade effektiviseringarna av tillståndsprocesserna uteblir, med uteblivna eller försenade investeringar som följd.

Mot bakgrund av att Miljöprövningsutredningen har berett frågan om ändringstillstånd menar vi att det finns ett tillräckligt underlag för ett regeringsförslag i enlighet med utredningens förslag. Vi anser därför 16 kap. 2 a § miljöbalken ska ges den lydelse som anges i bilaga 3. Eftersom prövningsmyndigheten, enligt vårt förslag till ändring av 16 kap. 2 a § miljöbalken, inte ska göra någon bedömning av lämpligheten i att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten saknas det behov av att förse prövningsmyndigheten med underlag för en sådan lämplighetsbedömning. Till följd av detta ska även 22 kap. 1 d § miljöbalken ändras på det sätt som vi föreslår i bilaga 3.

2. Ändringstillstånd, punkt 1 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i de delar det avser 16 kap. 2 a § och 22 kap. 1 d §.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 och avslår proposition 2023/24:152 punkt 1 i denna del och motion

2023/24:2912 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S).

Ställningstagande

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet får tillståndet enligt gällande lagstiftning begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten (ändringstillstånd). I praktiken får många verksamhetsutövare redan i dag tämligen ofta ändringstillstånd.

Regeringen föreslår i propositionen att 16 kap. 2 a § miljöbalken om ändringstillstånd ska ändras och att huvudregeln ska vara att ett tillstånd ska begränsas till att enbart avse ändringen. Miljöprövningsutredningen föreslår i sitt betänkande att tillståndet, med undantag för om ansökan avser tillstånd för hela verksamheten, alltid ska begränsas till att enbart avse ändringen och att det därmed inte ska göras någon bedömning av om det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten. Utredningen anser dock att ett sådant förslag ska genomföras under förutsättning att det införs krav på obligatorisk omprövning av domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor.

Mitt parti och jag är inte emot enklare regler för ändringstillstånd, men anser i likhet med Miljöprövningsutredningen och ett flertal remissinstanser att det förutsätter att det samtidigt införs krav på moderna villkor och tillstånd. Riksdagen ska därför avslå propositionen i den del som avser förslaget om att tillståndet vid ändring av en miljöfarlig verksamhet ska begränsas till att enbart avse ändringen. Till följd av detta ska även propositionens förslag till ändring av 22 kap. 1 d § miljöbalken avslås.

3. Giltighetsförlängning av tidsbegränsade tillstånd, punkt 2 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i de delar det avser 6 kap. 20 §, 21 kap. 1 a §, 22 kap. 1 g § och 24 kap. 14 a §.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 och

2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 och

avslår proposition 2023/24:152 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

I propositionen föreslår regeringen att tillståndsmyndigheten ska få förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd (giltighetsförlängning). Tillståndet ska kunna förlängas i tre år.

Vi och våra partier anser att förslaget om möjlighet till giltighetsförlängning utan krav på miljökonsekvensbeskrivning kan innebära ett försvagat miljö- och hälsoskydd. Vi anser att riskerna är särskilt stora då Miljöprövningsutredningens föreslagna system med obligatorisk omprövning av föråldrade tillstånd ännu inte har införts. Vi ser också risker med att en möjlighet till giltighetsförlängning i praktiken kan försvaga verksamhetsutövarens ansvar för att i god tid ansöka om ett nytt tillstånd innan det gällande tillståndet löper ut. Även om tillstånd endast ska förlängas om det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön finns det en risk att detta blir en norm. Konsekvensen skulle därmed riskera att bli att tillståndsmyndigheten inte ges möjlighet att uppmärksamma att det har tillkommit mycket ny kunskap sedan verksamheten en gång i tiden fick tillstånd. Detta skulle exempelvis kunna gälla ny kunskap om hur tillgången till och kvaliteten på grundvatten kan påverkas av en täktverksamhet.

Vi föreslår därför att propositionen avslås i den del som avser att tillståndsmyndigheten ska få förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd. Som en följd av att vi anser att regeringens förslag om att införa en ny bestämmelse i 24 kap. 14 a § miljöbalken, som möjliggör en sådan giltighetsförlängning, ska avslås ska även regeringens förslag om att ändra 6 kap. 20 § och 21 kap. 1 a § miljöbalken och om att införa en ny bestämmelse i 22 kap. 1 g § miljöbalken avslås.

4. Kammarkollegiets roll som partsmyndighet, punkt 3 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i de delar det avser 22 kap. 4 § första stycket och 6 §, 24 kap. 11, 12 och 18 §§ samt 25 kap. 3 §.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 3 och avslår proposition 2023/24:152 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Till Kammarkollegiets uppgifter hör att föra allmänhetens talan i miljöprocesser för att ta till vara miljöintressen och andra allmänna intressen enligt miljöbalken. Det innebär bl.a. att bevaka att t.ex. vattenkraftverk utformas med respekt för växt- och djurliv och orsakar så liten skada som möjligt för miljön. Kammarkollegiet företräder även allmänt vattenområde, om inte någon annan myndighet har den uppgiften. De allmänna vattenområden som kan företrädas av Kammarkollegiet är havet, Väneren, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland i de fall där det inte är enskilt vatten på grund av att det hör till någon fastighet.

Kammarkollegiet har mycket omfattande erfarenhet av omprövningar. Att ta bort Kammarkollegiet som partsmyndighet framstår därför varken som ändamålsenligt eller effektivt. De taleberättigade myndigheterna förestår olika sakområden och expertis. Kammarkollegiets roll bör tillvaratas, och jag och mitt parti anser därför att regeringens proposition ska avslås i de delar den avser att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet.

5. Obligatorisk omprövning av miljövillkor, punkt 5 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motion 2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Miljöprövningsutredningen föreslår i sitt betänkande att ett ändringstillstånd, med undantag för om ansökan avser tillstånd för hela verksamheten, alltid ska begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten och att det därmed inte ska göras någon bedömning av om det är olämpligt att tillståndet begränsas på det sättet. Utredningen anser dock att dess förslag om ändringstillstånd ska genomföras under förutsättning att det även införs krav på obligatorisk omprövning av domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor.

Under remissbehandlingen av propositionen har Naturvårdsverket anfört att det med moderna miljövillkor ska avses att tillståndets villkor eller bestämmelser till skydd för människors hälsa eller miljön har bestämts genom en dom eller i ett beslut som inte är äldre än 20 år. Naturvårdsverket bedömer att en obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor som görs 20 år efter det att domen eller beslutet meddelats bättre svarar mot vad som kan förväntas i fråga om teknikutveckling och andra förändrade förutsättningar än om översynen görs först efter 40 år, vilket Miljöprövningsutredningen föreslagit i sitt betänkande. Även Naturskyddsföreningen och Världsnaturfonden (WWF) anser att 20 år är en rimlig tid för omprövning i syfte att modernisera miljövillkoren.

Jag och mitt parti delar bedömningen att 20 år är en rimlig avvägning för att ta hänsyn till teknikutveckling och ett nytt kunskapsläge om klimat, miljö och människors hälsa. Majoriteten av alla tillstånd till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet har i dag tillstånd som gäller för evigt, och det finns i nuläget många verksamheter som bedrivs med stöd av tillstånd som meddelats enligt 1969 års miljöskyddslag.

Regeringen bör därför återkomma med förslag på obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som görs 20 år efter att en dom eller ett beslut har meddelats.

6. Obligatorisk omprövning av miljövillkor, punkt 5 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1 och
avslår motion

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Miljöprövningsutredningen anför att dess förslag om ändringstillstånd ska läsas tillsammans med förslaget om obligatorisk omprövning. Utredningen föreslår en obligatorisk omprövning av domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor.

Ett flertal remissinstanser, bl.a. Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västerbottens län och Naturskyddsföreningen, framhåller att utredningens förslag till utökad möjlighet till ändringstillstånd förutsätter att även det föreslagna systemet för obligatorisk omprövning införs. Regeringen anför i propositionen att den delar den bedömningen, men trots det innehåller propositionen inte något förslag om att införa en sådan obligatorisk omprövning. I sitt remissvar instämmer Naturvårdsverket i förslaget om att ändringsprövning ska vara huvudregel vid ansökan om att ändra en miljöfarlig verksamhet, men enbart under förutsättning att tiden för obligatorisk omprövning sätts till en kortare tid än 40 år, förslagsvis en yttre gräns om 20 år.

Jag och mitt parti ser den problematik som många verksamhetsutövare står inför givet omfattande tillståndsansökningar och att en utökad användning av ändringstillstånd kan möjliggöra snabbare och enklare miljöprocesser. Samtidigt anser jag och mitt parti att det är grundläggande att prövningens omfattning är ändamålsenlig. Med ett föråldrat grundtillstånd som exempelvis byggts på med påbyggnadstillstånd och ändringstillstånd är risken stor att det blir svårt att avgöra verksamhetens miljöpåverkan, och resultatet kan bli ett lägre miljöskydd. Mitt parti och jag anser därför att en bredare användning av ändringstillstånd måste kopplas till en obligatorisk omprövning om grundtillståndet är äldre än miljöbalken. En obligatorisk omprövning måste göras efter maximalt 20 år för att uppfylla målet om bästa möjliga teknik enligt miljöbalken och för att bättre ta till vara kunskapsutvecklingen när det gäller miljöskydd, klimataspekter och människors hälsa. Genom en prövning med miljöbalken som grund följer även viktiga aspekter som krav på exempelvis artskydd, miljökvalitetsnormer för vatten och lämplig lokalisering.

Regeringen bör därför skyndsamt återkomma med förslag på en obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som görs 20 år efter att en dom eller ett beslut meddelats, för att möjliggöra att förslaget om ändringstillstånd som huvudregel genomförs samtidigt.

7. Uppföljning och ytterligare åtgärder i fråga om tillståndsprocesser, punkt 6 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2914 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Tillståndprocesserna för industri och infrastruktur ska vara effektiva, förutsägbara, konsekventa och rättssäkra och leva upp till ambitiösa skydd för miljö och klimat. De förslag som regeringen lämnar i propositionen behöver genomföras, men det är långt ifrån tillräckligt. Det behöver också följas upp vilken effekt dessa förslag kommer att få.

Att riva hinder för den gröna industrin, de gröna näringarna och innovationer står högst upp på näringslivets agenda och borde göra så även för regeringen. Regeringen menar att frågan är prioriterad, men den har gjort väldigt lite för att göra miljöprövningen mer effektiv, och det har tagit regeringen två år att utarbeta den proposition som behandlas i detta betänkande. Jag och mitt parti anser att det behövs många fler åtgärder. Miljöbalken behöver reformeras för att kunna väga in en verksamhets klimatnytta genom en avvägningsregel för klimatnytta i miljöbalkens portalparagraf.

Vidare behöver statens arbete med näringslivet strömlinjeformas med en enkel, tydlig och samlad väg in hos respektive länsstyrelse, och länsstyrelsen bör få i uppdrag att samordna myndigheternas kompletteringskrav. Det är också nödvändigt att förbättra hanteringen av tillståndsärenden, och därför har mitt parti föreslagit att det ska tillsättas en tillståndsberedning som ska fungera på liknande sätt som Försvarsberedningen och som ska jobba nära statsråd och expertmyndigheter för att under maximalt ett år lösa de största problemen som företagen upplever. Syftet med en parlamentarisk beredning är att säkerställa att det finns god förankring och långsiktig majoritet för förslagen i riksdagen. Detta är helt nödvändigt både för att säkerställa att vi når de klimatmål som är förankrade i riksdagen och för att säkra Sveriges fortsatta hållbara tillväxt.

Företagens administrativa börda måste minskas. Man behöver också bl.a. förbättra samexistensen mellan gröna investeringar och Försvarsmaktens behov. Det finns också reformer som skulle gynna lokalsamhället, t.ex. att höja mineralersättningen och öka delen till lokalsamhället samt att utreda regionaliserade skattebaser där intäkter som genereras från kraftproduktion eller utvinning i högre utsträckning kan stanna i de regioner där verksamheten äger rum.

Sammanfattningsvis utgör bristerna i lagstiftningen och hur den genomförs ett hot mot Sveriges arbetsmarknad, ekonomi och, kanske viktigast av allt, möjligheterna att motverka klimatförändringarna globalt. Regeringen bör därmed vidta fler åtgärder för en mer effektiv miljöprövning.

Särskilt yttrande

Slutredovisade tillkännagivanden (S, V, C)

Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Jytte Guteland (S), Kajsa Fredholm (V), Stina Larsson (C), Johan Löfstrand (S) och Isak From (S) anför:

Den svenska gruv- och mineralnäringen behöver effektiva och förutsägbara förutsättningar för att kunna bidra med viktiga kritiska råvaror som kan ligga till grund både för att möjliggöra den gröna omställningen och för att kunna bidra till värdefulla arbetstillfällen och till fortsatt välståndsutveckling i Sverige. När vi tog del av regeringens redovisning i propositionen av de åtgärder som den har vidtagit med anledning av de två tillkännagivanden med inriktning på gruv- och mineralnäringen som den har angett som slutbehandlade var vår initiala bedömning att vi kunde ställa oss bakom regeringens uppfattning. Under beredningen av detta betänkande har vi emellertid tagit del av uppgifter som har fått oss att ompröva detta preliminära ställningstagande. Det handlar om processen kring en flouritgruva vid Kyrkberget i Storuman där Bergsstaten nyligen för andra gången har avslagit en ansökan om s.k. bearbetningskoncession med hänvisning till rennäringens intressen i området. Regeringen rev upp myndighetens första beslut om avslag, och ärendet prövades därför på nytt av Bergsstaten. Bergsstatens nya avslag kan överklagas till regeringen. Som ledamöter av den lagstiftande församlingen undviker vi att ta ställning i det aktuella tillståndsärendet, men vi anser att den beskrivna processen visar på en pingpongliknande hantering där ärenden på ett tidsutdraget och svårförutsägbart sätt bollas mellan olika beslutsinstanser till men för den eftersträvarvärda utveckling som vi har skisserat ovan. Vi landar därför i slutsatsen att de åtgärder regeringen har redovisat i propositionen med anledning av de båda ovan omnämnda tillkännagivandena inte kan anses vara tillfyllest och att tillkännagivandena således inte heller bör betraktas som tillgodosedda och slutbehandlade.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamheter.
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403).
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Följdmotionerna

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2023/24:152 i den del som avser förslag om att tillståndet vid ändring av en miljöfarlig verksamhet ska begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd).
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som sker 20 år efter att dom eller beslut meddelats och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen avslår proposition 2023/24:152 i den del som avser förslag om att tillståndsmyndigheten ska få förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd för en miljöfarlig verksamhet

eller en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd (giltighetsförlängning).

2023/24:2912 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S):

Riksdagen beslutar att 16 kap. 2 a § miljöbalken (1998:808) ges den lydelse som anges i motionens bilaga.

2023/24:2914 av Stina Larsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp vilken effekt de nya förslagen får och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ytterligare förslag i linje med de i motionen för att kapa ledtiderna i tillståndsprocesser ytterligare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag på obligatorisk omprövning av moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som sker 20 år efter att dom eller beslut meddelats för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag om ändringstillstånd som huvudregel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen avslår proposition 2023/24:152 i den del som avser att gå vidare med förslaget om att tillståndsmyndigheten ska få förlänga giltighetstiden för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd för en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd med högst tre år.
3. Riksdagen avslår proposition 2023/24:152 i den del som avser att Kammarkollegiet inte längre ska vara partsmyndighet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 6 kap. 20, 26, 32, 35 och 47 §§, 9 kap. 6 a §, 16 kap. 2 a §, 19 kap. 5 §, 21 kap. 1 a §, 22 kap. 1, 1 d, 2, 3, 4, 6, 10, 11, 16, 17, 21 och 25 g §§, 23 kap. 5 §, 24 kap. 11, 12 och 18 §§, 25 kap. 3 och 8 §§ och rubriken närmast före 6 kap. 47 §, ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 19 kap. 5 a §, 22 kap. 1 g, 3 b, 10 a, 11 a, 11 b och 16 a §§ och 24 kap. 14 a §, och närmast före 19 kap. 5 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.20 §¹

En specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas

1. för ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a §, om det inte rör sig om brådskande åtgärder som är nödvändiga med hänsyn till skyddet mot allvarliga olägenheter för människors hälsa, eller

2. för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. eller för en tillåtlighet som avses i 17 kap., om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En specifik miljöbedömning krävs inte för en sådan prövning som avses i 24 kap. 3, 5, 10, 13, 13 a eller 14 §.

En specifik miljöbedömning krävs inte för en sådan prövning som avses i 24 kap. 3, 5, 10, 13, 13 a, 14 eller 14 a §.

26 §²

Länsstyrelsen ska efter undersökningen i ett särskilt beslut avgöra om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutet ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

I 47 § finns en bestämmelse om att *en liten miljökonsekvensbeskrivning* ska tas fram om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

I 47 § finns en bestämmelse om att *ett förenklat underlag* ska tas fram om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

¹ Senaste lydelse 2023:632.

² Senaste lydelse 2017:955.

32 §³

Länsstyrelsen ska under avgränsningssamrådet verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen.

Om den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden begär det, ska länsstyrelsen redovisa sin bedömning i frågan. Länsstyrelsens redovisning är inte bindande.

Länsstyrelsen ska under avgränsningssamrådet, *i dialog med den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd*, verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen.

Länsstyrelsen ska skriftligen redovisa sin bedömning av vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla för att kunna ligga till grund för den fortsatta miljöbedömningen. Bedömningen ska lämnas till den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden. Bedömningen är inte bindande.

35 §⁴

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla

1. uppgifter om verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, utformning, omfattning och andra egenskaper som kan ha betydelse för miljöbedömningen,

2. uppgifter om alternativa lösningar för verksamheten eller åtgärden,

3. uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas,

4. en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser,

5. uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa de negativa miljöeffekterna,

6. uppgifter om de åtgärder som planeras för att undvika att verksamheten eller åtgärden bidrar till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. inte följs, om sådana uppgifter är relevanta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning,

7. en icke-teknisk sammanfattning av 1–6, och

8. en redogörelse för de samråd som har skett *och* vad som kommit fram i samråden.

8. en redogörelse för de samråd som har skett, vad som kommit fram i samråden *och länsstyrelsens bedömning enligt 32 § andra stycket.*

³ Senaste lydelse 2017:955.

⁴ Senaste lydelse 2017:955.

Liten miljökonsekvensbeskrivning när en specifik miljöbedömning inte ska göras

Om länsstyrelsen enligt 26 § beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas, ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden i *en liten miljökonsekvensbeskrivning* lämna de upplysningar som behövs för en bedömning av de väsentliga miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan förväntas ge. *Beskrivningen* ska innehålla den samrådsredogörelse som har tagits fram enligt 25 § 2.

För verksamheter eller åtgärder som kan antas påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 ska beskrivningen innehålla de uppgifter som behövs för prövningen enligt 7 kap. 28 b och 29 §§.

Förenklat underlag när en specifik miljöbedömning inte ska göras

47 §⁵

Om länsstyrelsen enligt 26 § beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas, ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden i *ett förenklat underlag* lämna de upplysningar som behövs för en bedömning av de väsentliga miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan förväntas ge. *Underlaget* ska innehålla den samrådsredogörelse som har tagits fram enligt 25 § 2.

9 kap.

6 a §⁶

Även om tillståndsplikt inte följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 §, får tillsynsmyndigheten besluta att förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd, om verksamheten *medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön.*

Även om tillståndsplikt inte följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 §, får tillsynsmyndigheten besluta att förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd, om verksamheten *eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.*

16 kap.

2 a §⁷

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet *får* tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd).

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet *ska* tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd). *Ett ändringstillstånd får dock inte meddelas om*
1. *ansökan avser tillstånd för hela verksamheten, eller*

⁵ Senaste lydelse 2017:955.

⁶ Senaste lydelse 2012:907.

⁷ Senaste lydelse 2018:1407.

2. det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten.

19 kap.

5 §⁸

I ett ärende som prövas av länsstyrelsen eller en kommunal nämnd ska *styrelsen* eller nämnden tillämpa bestämmelserna

1. i 22 kap. 1 och 1 d–1 f §§ om ansökans form och innehåll,

2. i 22 kap. 2 § om en ansökans ingivande och brister i den,

3. i 22 kap. 2 a § om prövningar som avses i 24 kap. 3, 5, 8, 9 och 13 §§,

4. i 22 kap. 3 § om kungörelses innehåll,

5. i 22 kap. 6 § om talerätt,

6. i 22 kap. 9 § om rätt att företräda fastighet,

7. i 22 kap. 12 och 13 §§ om sakkunniga och om att inhämta yttrande,

8. i 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar om undersökning på platsen,

9. i 22 kap. 25 § första stycket 1–3 och 5–11, andra stycket sista meningen och tredje stycket samt 25 a–25 c och 25 f–25 h §§ om en tillståndsdoms innehåll,

10. i 22 kap. 26 § om särskild dom,

11. i 22 kap. 27 § första stycket, andra stycket andra meningen samt tredje stycket första meningen om uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter,

12. i 22 kap. 28 § första stycket första meningen om verkställighetsförordnande, och

13. i 23 kap. 3 § när det gäller särskilt överklagande i frågor om sakkunniga som avses i 22 kap. 12 §.

I ett ärende som prövas av länsstyrelsen eller en kommunal nämnd ska *länsstyrelsen* eller nämnden tillämpa bestämmelserna

1. i 22 kap. 1 och 1 d–1 g §§ om ansökans form och innehåll,

1. i 22 kap. 1 och 1 d–1 g §§ om ansökans form och innehåll,

1. i 22 kap. 1 och 1 d–1 g §§ om ansökans form och innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

4. i 22 kap. 3 och 3 a §§ om kungörelses innehåll,

⁸ Senaste lydelse 2022:1100.

3. 22 kap. 11 § och 11 a § första och andra styckena om förberedelse, och

4. 22 kap. 11 b § om tidsplaner.

21 kap.

1 a §⁹

Ansökningsmål är mål

1. om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som avses i 9 kap. 6 § som inte ska prövas av en länsstyrelse eller en kommun enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 8 §,

2. om tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § som inte ska prövas av en länsstyrelse,

3. om godkännande enligt 11 kap. 16 § av ett utfört ändrings- eller lagningsarbete eller av åtgärder som strider mot meddelade bestämmelser om innehållande och tappning av vatten, om arbetet eller åtgärderna inte avser en markavvattning som ska prövas av en länsstyrelse,

4. om tillstånd enligt 11 kap. till utrivning av en vattenanläggning eller tillståndsprövning enligt 11 kap. 22 §,

5. om förlängning enligt 24 kap. 2 § andra stycket av genomförandetiden eller den tid inom vilken verksamheten ska ha satts igång,

6. om återkallelse eller förbud mot fortsatt verksamhet enligt 24 kap. 3 §,

7. om omprövning enligt 24 kap. 5–14 §§ som inte ska prövas av en länsstyrelse eller en kommun enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 8 §,

8. om *giltighetsförlängning enligt 24 kap. 14 a §,*

8. enligt 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, eller

9. enligt 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, eller

9. om omprövning enligt 7 kap. 13–15 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

10. om omprövning enligt 7 kap. 13–15 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Mark- och miljödomstol får besluta att ett ansökningsmål som gäller utslutande en viss eller vissa sakägare ska behandlas enligt det som gäller för stämningmål enligt 7 kap. lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, om sökanden medger det och målet kan avgöras med bindande verkan endast mot dessa sakägare.

22 kap.

1 §¹⁰

En ansökan i ett ansökningsmål ska vara skriftlig. Den ska innehålla

1. ritningar och tekniska beskrivningar med uppgifter om förhållandena på platsen, om produktionsmängd eller liknande, om användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen och om energianvändning,

⁹ Senaste lydelse 2018:1407.

¹⁰ Senaste lydelse 2022:1100.

2. uppgifter om utsläppskällor, om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp och om förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till,

3. en miljökonsekvensbeskrivning när det krävs enligt 6 kap.,

3. en miljökonsekvensbeskrivning eller ett förenklat underlag när det krävs enligt 6 kap.,

4. förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. följs,

5. förslag till övervakning och kontroll av verksamheten,

6. det handlingsprogram och den säkerhetsrapport som krävs enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, om den verksamhet eller åtgärd som målet avser omfattas av den lagen,

7. en statusrapport när det krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap. 21 § första stycket 5,

8. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 §, och

9. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1–8.

1 d §¹¹

En ansökan om omprövning eller om tillstånd att ändra en verksamhet ska innehålla en redogörelse för alla tillståndsbestämmelser och villkor som gäller för verksamheten enligt tidigare tillstånd.

Om ansökan avser ett ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a §, ska ansökan också innehålla

1. de uppgifter som behövs för att bedöma om ett sådant ändrings-tillstånd är lämpligt, och

1. de uppgifter som behövs för att bedöma att det inte är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten, och

2. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 §.

Om ansökan avser en omprövning enligt 24 kap. 13 a § ska den också innehålla en redogörelse för de arbeten som återstår för den tillståndsgivna vattenverksamheten.

1 g §

En ansökan om giltighetsförlängning av ett tillstånd enligt 24 kap. 14 a § ska innehålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen.

En ansökan om giltighetsförlängning av ett tillstånd som avses i

¹¹ Senaste lydelse 2023:632.

7 kap. 28 a § miljöbalken ska även innehålla en utredning som visar hur verksamheten ensam eller tillsammans med andra verksamheter eller åtgärder kan komma att påverka miljön i naturområdet.

2 §¹²

Ansökningshandlingarna *skall ges in* i det antal exemplar som mark- och miljödomstolen *finner behövt*.

Har ansökningshandlingarna inte getts in i tillräckligt antal exemplar eller finner mark- och miljödomstolen att ansökan är ofullständig skall domstolen förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom viss tid. Följer sökanden inte ett föreläggande, får domstolen besluta att bristen skall avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan.

Ansökningshandlingarna *ska lämnas in* i det antal exemplar som mark- och miljödomstolen *anser behövs och i det format som domstolen anger.*

Domstolen ska förelägga sökanden att inom viss tid avhjälpa en brist i ansökan som består i att ansökningshandlingarna

1. *inte har lämnats in i rätt antal exemplar eller format, eller*

2. *är ofullständiga på annat sätt.*

Om sökanden inte följer förelägget, får domstolen besluta att bristen ska avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan.

3 §¹³

Om en ansökan tas upp till prövning, *skall* mark- och miljödomstolen utfärda kungörelse. Kungörelsen *skall innehålla*

1. en kortfattad redogörelse för ansökan och i mål om vattenverksamhet uppgift om de fastigheter som kan beröras,

2. en upplysning om innehållet i 7 §, om den inte kan lämnas på annat lämpligt sätt, samt en upplysning om innehållet i 10 och 19 §§,

3. sista tidpunkt för synpunkter enligt 10 §,

4. ett tillkännagivande om att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna *skall* införas i alla, eller vissa namngivna ortstidningar och att de, om de inte särskilt skickas till en part, hålls tillgängliga *hos den som förvarar* akten, och

Om en ansökan tas upp till prövning, *ska* mark- och miljödomstolen utfärda *en* kungörelse. Kungörelsen *ska innehålla*

1. en kortfattad redogörelse för ansökan och i mål om vattenverksamhet uppgift om de fastigheter som kan beröras,

2. en upplysning om innehållet i 7 §, om den inte kan lämnas på annat lämpligt sätt, samt en upplysning om innehållet i 10 och 19 §§,

3. sista tidpunkt för synpunkter enligt 10 §,

4. ett tillkännagivande om att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna *kommer att* införas i alla, eller vissa namngivna ortstidningar och att de, om de inte särskilt skickas till en part, hålls tillgängliga *i* akten, och

¹² Senaste lydelse 2010:923.

¹³ Senaste lydelse 2010:923.

5. namn och adress på aktförvararen.

Mark- och miljödomstolen skall förordna en eller flera personer att förvara ett exemplar av handlingarna i målet (aktförvarare).

Kungörelsen skall snarast införas i ortstidning. En utskrift av kungörelsen skall i mål om vattenverksamhet sändas till varje sakägare som har angetts i ansökan eller som på annat sätt är känd för domstolen.

Om ansökan berör fast egendom som är samfällad för flera fastigheter, behöver någon utskrift av kungörelsen inte sändas till de särskilda delägarna i samfälligheten. Finns en känd styrelse för samfälligheten, skall en utskrift av kungörelsen sändas till styrelsen.

5. uppgift om en webbplats eller en lokal där akten hålls tillgänglig.

Om målet kan komma att avgöras på handlingarna, ska det anges i kungörelsen.

3 b §

Kungörelsen ska snarast införas i ortstidning.

I mål om vattenverksamhet ska en utskrift av kungörelsen sändas till varje sakägare som har angetts i ansökan eller som på annat sätt är känd för domstolen.

Om ansökan berör fast egendom som är samfällad för flera fastigheter, behöver någon utskrift av kungörelsen inte sändas till de särskilda delägarna i samfälligheten. Finns en känd styrelse för samfälligheten, ska en utskrift av kungörelsen sändas till styrelsen.

4 §¹⁴

Mark- och miljödomstolen ska skicka *ett exemplar av* ansökningshandlingarna och av kungörelsen till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, *Kammarkollegiet*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och den eller de berörda kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Handlingarna behöver dock inte skickas över, om det kan antas att det allmänna fiskeintresset eller något annat allmänt intresse inte berörs av verksamheten.

Kungörelsen ska även skickas till berörda kommuner och andra myndigheter vars verksamhet kan beröras av ansökan.

Om målet avser geologisk lagring av koldioxid, ska domstolen alltid skicka *ett exemplar av* ansökningshandlingarna till Sveriges geologiska undersökning och Europeiska kommissionen och underrätta dem om *hos vilken aktförvarare* handlingarna i målet finns tillgängliga. Detta ska göras inom en månad från det att ansökan kom in till domstolen.

Mark- och miljödomstolen ska skicka ansökningshandlingarna och kungörelsen till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och den eller de berörda kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Handlingarna behöver dock inte skickas över, om det kan antas att det allmänna fiskeintresset eller något annat allmänt intresse inte berörs av verksamheten.

Om målet avser geologisk lagring av koldioxid, ska domstolen alltid skicka ansökningshandlingarna till Sveriges geologiska undersökning och Europeiska kommissionen och underrätta dem om *var* handlingarna i målet finns tillgängliga. Detta ska göras inom en månad från det att ansökan kom in till domstolen.

6 §¹⁵

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, *Kammarkollegiet*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen ska, när det behövs, föra talan i målet för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen.

En kommun får föra talan för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom kommunen.

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen ska, när det behövs, föra talan i målet för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen.

10 §¹⁶

Synpunkter på ansökan *skall* lämnas skriftligen *och lämnas in* till mark- och miljödomstolen i det

Synpunkter på *en* ansökan *ska* lämnas skriftligen till mark- och miljödomstolen *i det format*, i det

¹⁴ Senaste lydelse 2012:430.

¹⁵ Senaste lydelse 2011:608.

¹⁶ Senaste lydelse 2010:923.

antal exemplar som domstolen finner behövt och inom den tid som domstolen har bestämt. Ett exemplar skall sändas till den sökande.

antal exemplar och inom den tid som domstolen har angett. Om domstolen begär det ska den som har lämnat synpunkter lämna en skriftlig sammanställning av dem.

Ett exemplar av synpunkterna och av sammanställningen, om en sådan har begärts, ska sändas till den sökande.

10 a §

Om mark- och miljödomstolen begär det ska sökanden lämna in

1. en komplettering i form av en uppdaterad ansökan, eller

2. en skriftlig sammanställning av de svar som sökanden har lämnat med anledning av synpunkter på ansökan.

11 §¹⁷

Den fortsatta förberedelsen av målet kan vara skriftlig eller muntlig.

Mark- och miljödomstolen skall under förberedelsen se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs.

Mark- och miljödomstolen ska under förberedelsen se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning samt väsentliga miljöeffekter. Domstolen ska driva förberedelsen med inriktning på ett effektivt avgörande av målet.

Mark- och miljödomstolen bestämmer vad en muntlig förberedelse skall avse och vilka parter som skall kallas till förberedelsen. Kallelsen skall delges parterna eller kungöras i ortstidning.

Vid den muntliga förberedelsen får tredskodom inte meddelas. Parterna får åberopa skrifter som de har gett in. En redogörelse bör lämnas för skrifternas innehåll.

¹⁷ Senaste lydelse 2010:923.

11 a §

Mark- och miljödomstolen bestämmer vad en muntlig förberedelse ska avse och vilka som ska kallas till förberedelsen. Kallelsen ska delges eller kungöras i ortstidning.

De som närvarar vid förberedelsen får återropa handlingar som de har lämnat in. En redogörelse bör lämnas för handlingarnas innehåll.

Vid den muntliga förberedelsen får tredskodom inte meddelas.

11 b §

Domstolen ska senast i anslutning till kungörelsen enligt 3 § upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt.

Om en part eller remissinstans bedömer att tidsplanen inte kan hållas, ska detta genast anmälas till domstolen. Om domstolen bedömer att tidsplanen inte kan hållas, ska parter och remissinstanser underättas om detta.

16 §¹⁸

När målet är klart för huvudförhandling skall mark- och miljödomstolen bestämma tid och plats för den.

Om det är uppenbart onödigt med huvudförhandling, behöver sådan förhandling inte hållas. Om parterna begär det skall den dock hållas. Att målet eller ärendet kan komma att avgöras på handlingarna skall anges i kungörelsen. I frågor som avses i 26 § andra stycket behöver inte huvudförhandling hållas. Detsamma gäller i fall som avses i 42 kap. 18 § första stycket 1, 3 och 4 rättegångsbalken.

Domstolen ska avgöra mål efter huvudförhandling, om det inte med hänsyn till utredningen i målet är tillräckligt med skriftlig handläggning.

Om parterna begär det ska huvudförhandling hållas. Huvudförhandling behöver dock inte hållas i frågor som avses i 26 § andra stycket och inte heller i fall som avses i 42 kap. 18 § första stycket 1, 3 och 4 rättegångsbalken eller om det anars är uppenbart obehövligt.

¹⁸ Senaste lydelse 2010:923.

Besked om tid och plats för huvudförhandling skall i god tid lämnas parterna i den ordning som har bestämts för kallelser till dem. Om anledning till det finns, skall det i kallelsen lämnas uppgift om de frågor som avses behandlas vid huvudförhandlingen.

Om någon part bör infinna sig personligen vid huvudförhandlingen, skall mark- och miljödomstolen förelägga vite. Föreläggandet skall delges.

Huvudförhandling får hållas, även om en part uteblir från den. Tredskodom får dock inte meddelas.

16 a §

Domstolen ska lämna besked om tid och plats för huvudförhandling till parterna i god tid och på det sätt som har bestämts för kallelser till dem. Om det finns anledning, ska det i kallelsen lämnas uppgift om de frågor som avses behandlas vid huvudförhandlingen.

Om någon part bör infinna sig personligen vid huvudförhandlingen, ska mark- och miljödomstolen förelägga vite. Föreläggandet ska delges.

Huvudförhandling får hållas, även om en part uteblir från den. Tredskodom får dock inte meddelas.

17 §¹⁹

Om mark- och miljödomstolen finner att ett mål kan utredas utan förberedelse, får domstolen i kungörelse omedelbart kalla till huvudförhandling i målet. Då gäller 3–9 och 12–16 §§. Huvudförhandlingen får hållas tidigast tre veckor efter det att kungörandet skedde.

Om mark- och miljödomstolen finner att ett mål kan utredas utan förberedelse, får domstolen i kungörelse omedelbart kalla till huvudförhandling i målet. Då gäller 3–9 och 12–16 a §§. Huvudförhandlingen får hållas tidigast tre veckor efter det att kungörandet skedde.

¹⁹ Senaste lydelse 2010:923.

21 §²⁰

Mark- och miljödomstolens dom *skall* grundas på vad som har förekommit vid syn och annan förhandling inför domstolen och på vad handlingarna innehåller.

Domen *skall* meddelas så snart som möjligt med hänsyn till målets art och omständigheterna i övrigt. Om det inte finns synnerliga skäl *skall*, om huvudförhandling hållits, domen meddelas inom två månader efter det att förhandlingen avslutades.

Skyldigheten enligt 17 kap. 9 § sjunde stycket rättegångsbalken att underrätta parterna om innehållet i domen *skall* anses fullgjord genom att *ett exemplar av domen hålls tillgängligt hos den eller de aktförvarare som har förordnats.*

Mark- och miljödomstolens dom *ska* grundas på vad som har förekommit vid syn och annan förhandling inför domstolen och på vad handlingarna innehåller.

Domen *ska* meddelas så snart som möjligt med hänsyn till målets art och omständigheterna i övrigt. Om det inte finns synnerliga skäl *ska*, om huvudförhandling hållits, domen meddelas inom två månader efter det att förhandlingen avslutades.

Skyldigheten enligt 17 kap. 9 § sjunde stycket rättegångsbalken att underrätta parterna om innehållet i domen *ska* anses fullgjord genom att domen hålls *tillgänglig på den webbplats eller i den lokal som anges i kungörelsen.*

25 g §²¹

En dom som omfattar tillstånd till en sådan anläggning som avses i 1 d § ska dessutom innehålla en redovisning av slutsatserna i den kostnadsnyttoanalys vars slutsatser ska redovisas i ansökan om tillstånd till anläggningen.

En dom som omfattar tillstånd till en sådan anläggning som avses i 1 e § ska dessutom innehålla en redovisning av slutsatserna i den kostnadsnyttoanalys vars slutsatser ska redovisas i ansökan om tillstånd till anläggningen.

²⁰ Senaste lydelse 2010:923.

²¹ Senaste lydelse 2014:269.

23 kap.5 §²²

Har i ett ansökningsmål, där kungörelse enligt 22 kap. 3 § har utfärdats, sökanden överklagat mark- och miljödomstolens dom eller beslut, får Mark- och miljööverdomstolen i stället för att förordna om delgivning med motparterna besluta att ett exemplar av överklagandet skall översändas till den eller de aktförvarare som har förordnats av mark- och miljödomstolen samt utfärda kungörelse om överklagandet.

I kungörelsen skall uppges

1. att ett exemplar av handlingarna i målet hålls tillgängligt hos aktförvararen eller aktförvararna,

2. att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna skall, om de inte särskilt tillställs någon part, införas i viss eller vissa ortstidningar samt hållas tillgängliga hos aktförvararen eller aktförvararna,

3. att en svarsskrivelse skall ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen inom den tid, minst tre veckor efter kungörandet, som Mark- och miljööverdomstolen bestämt.

Kungörelsen skall införas i den eller de ortstidningar som mark- och miljödomstolen har bestämt för meddelanden i målet.

Då föreskrifterna i denna paragraf har iakttagits, skall delgivning anses ha skett.

Om sökanden har överklagat mark- och miljödomstolens dom eller beslut i ett ansökningsmål där kungörelse enligt 22 kap. 3 § har utfärdats, får Mark- och miljööverdomstolen i stället för att förordna om delgivning med motparterna besluta att överklagandet ska göras tillgängligt på den webbplats eller i den lokal som anges i mark- och miljödomstolens kungörelse samt utfärda en kungörelse om överklagandet.

I kungörelsen ska det uppges

1. att handlingarna i målet hålls tillgängliga på den webbplats eller i den lokal som anges i mark- och miljödomstolens kungörelse,

2. att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna, om de inte särskilt tillställs någon part, kommer att införas i viss eller vissa ortstidningar samt hållas tillgängliga på den webbplats eller i den lokal som anges i mark- och miljödomstolens kungörelse,

3. att en svarsskrivelse ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen inom den tid, minst tre veckor efter kungörandet, som Mark- och miljööverdomstolen bestämt.

Kungörelsen ska införas i den eller de ortstidningar som mark- och miljödomstolen har bestämt för meddelanden i målet.

När föreskrifterna i denna paragraf har iakttagits, ska delgivning anses ha skett.

²² Senaste lydelse 2010:923.

24 kap.11 §²³

En ansökan om prövning som avses i 3, 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 § får göras hos mark- och miljödomstol av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, *Kammarkollegiet*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen. Om frågan ska prövas av någon annan myndighet än en domstol eller av en kommun, får den tas upp utan någon särskild framställning. Frågor om omprövning enligt 8 § får tas upp utan särskild ansökan.

En ansökan om prövning som avses i 3, 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 § får göras hos mark- och miljödomstol av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen. Om frågan ska prövas av någon annan myndighet än en domstol eller av en kommun, får den tas upp utan någon särskild framställning. Frågor om omprövning enligt 8 § får tas upp utan särskild ansökan.

En ansökan om sådan prövning som avses i första stycket får även göras av en kommun i den utsträckning kommunen har övertagit tillsynen med stöd av 26 kap. 3 § fjärde stycket. Om tillståndet har getts av länsstyrelsen, görs ansökan hos länsstyrelsen.

I fråga om verksamheter som får bedrivas med stöd av 11 kap. 27 § andra stycket, får en ansökan om prövning som avses i 3 eller 5 § grundas på en omständighet som anges i de paragraferna endast om

1. omständigheten är så allvarlig att den inte tål att vänta på att prövningen för moderna miljövillkor blir klar, och

2. den olägenhet som omständigheten innebär inte kan avhjälpas genom ett föreläggande om försiktighetsmått eller förbud i väntan på att prövningen blir klar.

12 §²⁴

En ansökan om prövning som avses i 10 § får göras av

1. tillståndshavaren, eller

2. *Kammarkollegiet*, Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen, om tillståndshavaren inte har gjort det som krävs enligt 11 kap. 27 § och inte följt ett föreläggande att ansöka om en sådan prövning.

2. Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen, om tillståndshavaren inte har gjort det som krävs enligt 11 kap. 27 § och inte *har* följt ett föreläggande att ansöka om en sådan prövning.

²³ Senaste lydelse 2018:1407.

²⁴ Senaste lydelse 2018:1407.

14 a §

Efter ansökan av tillståndshavaren får tillståndsmyndigheten, om det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön, förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. eller 7 kap. 28 a § (giltighetsförlängning).

Tillståndsmyndigheten får vid en giltighetsförlängning endast

1. förlänga tillståndet i högst tre år, och

2. besluta om de ändringar som krävs för att tillståndets befintliga villkor ska kunna gälla under förlängningen.

En giltighetsförlängning får inte avse en verksamhet vars tillstånd tidigare har förlängts. Ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a § får endast förlängas samtidigt som giltigheten för ett tidsbegränsat tillstånd enligt 9 eller 11 kap. för samma verksamhet förlängs och om de förutsättningar som anges i 7 kap. 28 b § är uppfyllda.

18 §²⁵

Om en vattenverksamhet eller en vattenanläggning, som har utförts i enlighet med ett tillstånd enligt denna balk, medför skador som inte förutsågs av mark- och miljödomstolen när tillståndet meddelades, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning enligt 31 kap.

Om fråga är om betydande skador för enskild eller för något allmänt intresse, får begäras sådana ändringar på verksamhetsutövarens bekostnad av vattenverksamheten eller vattenanläggningen som, utan att medföra skador för tredje man eller väsentliga olägenheter för tillståndshavaren, är ägnade att förebygga eller minska framtida skador. I fråga om allmänna intressen förs talan av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndig-

Om *det* är fråga om betydande skador för *någon* enskild eller för något allmänt intresse, får *det* begäras sådana ändringar på verksamhetsutövarens bekostnad av vattenverksamheten eller vattenanläggningen som, utan att medföra skador för tredje man eller väsentliga olägenheter för tillståndshavaren, är ägnade att förebygga eller minska framtida skador. I fråga om allmänna intressen förs talan av Naturvårdsverket, Havs-

²⁵ Senaste lydelse 2021:876.

heten, *Kammarkollegiet*, läns- och vattenmyndigheten, länsstyrelse eller kommun. styrelse eller kommun.

Anspråk på grund av oförutsedda skador ska för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tjugo år, som kan ha bestämts i samband med tillståndet. Tiden räknas från utgången av den av domstolen bestämda tiden inom vilken arbetena ska vara utförda.

Vid skada som avses i 7 kap. 7 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet utgår tiden för framställan dock aldrig tidigare än två år från det att skadan uppkom.

Bestämmelserna i preskriptionslagen (1981:130) gäller inte anspråk enligt denna paragraf.

25 kap.

3 §²⁶

I mål som gäller återkallelse, förbud mot fortsatt verksamhet eller omprövning enligt någon av bestämmelserna i 24 kap. 3–9 §§ eller 7 kap. 15 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, *Kammarkollegiet*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och tillståndshavaren svara för sina kostnader vid mark- och miljödomstolen.

I mål som gäller återkallelse, förbud mot fortsatt verksamhet eller omprövning enligt någon av bestämmelserna i 24 kap. 3–9 §§ eller 7 kap. 15 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och tillståndshavaren svara för sina kostnader vid mark- och miljödomstolen.

I mål enligt 24 kap. 5 § som avser omprövning för att tillgodose allmänna intressen ska den myndighet som ansökte om omprövning dessutom svara för kostnader vid mark- och miljödomstolen som uppkommer för andra motparter än tillståndshavaren. Detta gäller dock inte omprövning enligt 24 kap. 5 § första stycket 11.

Trots andra stycket första meningen ska tillståndshavaren i stället för den myndighet som ansökte om omprövningen svara för de andra motparternas kostnader, om målet gäller

1. omprövning enligt 24 kap. 5 § första stycket 10 för att förbättra en anläggnings säkerhet, eller

2. omprövning enligt 24 kap. 5 § av en sådan särskild rättighet att förfoga över vatten som avses i 2 kap. 41 § vattenlagen (1918:523).

8 §²⁷

I fråga om domstolens kostnader för kungörelser, *aktförvarare*, sakkunniga som har tillkallats av domstolen och lokaler för sammanträden ska

I fråga om domstolens kostnader för kungörelser, sakkunniga som har tillkallats av domstolen och lokaler för sammanträden ska

²⁶ Senaste lydelse 2018:1407.

²⁷ Senaste lydelse 2018:1407.

1. mark- och miljödomstolens kostnader i
 - a) ansökningsmål ersätts av sökanden, och
 - b) sådana stämningssmål som avses i 7 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ersätts av käranden, och
 2. högre rätts kostnader ersätts av den som fullföljt talan.
- Trots första stycket ska tillståndshavaren ersätta kostnaderna i mål om sådan prövning som avses i 24 kap. 10 §.
- På begäran av domstolen ska förskott på ersättningen betalas.
-

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts hos en prövningsmyndighet före ikraftträdandet. Bestämmelserna i 6 kap. 35 § och 16 kap. 2 a § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för mål eller ärenden där samråd inför ansökan har inletts före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §¹

Vid prövning av tillstånd att utforska kontinentalsockeln eller att utvinna naturtillgångar från den tillämpas 2 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om mark- och miljödomstolens handläggning i 22 kap. 13 § miljöbalken. Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i 7 kap. 28 a–29 b §§ miljöbalken.

Vid prövning av tillstånd att utvinna naturtillgångar från kontinentalsockeln tillämpas dessutom 3 och 4 kap. miljöbalken.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för ett tillstånd att genom borrhning eller sprängning utforska kontinentalsockeln eller att utvinna naturtillgångar från den ska

1. bestämmelserna om planer och annat underlag i 3 kap. 11 och 12 §§ och 5 kap. 18 § miljöbalken tillämpas,

2. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

3. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

4. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

4. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Senaste lydelse 2018:1410.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Koncession får meddelas endast om det från allmän synpunkt är lämpligt att ledningen dras fram och används och sökanden är lämplig att utöva verksamhet som avses med koncessionen.

Koncession får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

Vid koncessionsprövning ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för en koncession ska

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

3. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Senaste lydelse 2018:1412.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn

Härigenom föreskrivs att 1 b § lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 b §¹

I ett ärende enligt denna lag ska

1. frågan om farleden eller hamnen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, om inte annat följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning görs och information lämnas enligt 6 kap. 28–41, 44 och 45 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas,

3. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas,

3. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas,

4. Sjöfartsverket och berörda länsstyrelser omfattas av de samråd som ska ske, och

5. det som föreskrivs i 6 kap. miljöbalken om länsstyrelse ska gälla den länsstyrelse inom vars område verksamheten huvudsakligen ska bedrivas.

Berörda länsstyrelser ska ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken innan beslut fattas om att inrätta, utvidga eller avlysa allmän farled eller allmän hamn. Beslut i den frågan får inte överklagas.

I samband med prövningen av ett ärende enligt denna lag ska miljökonsekvensbeskrivningen och resultatet av samråd och yttranden beaktas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Senaste lydelse 2017:959.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 c § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 c §²

För en kärnteknisk anläggning som ska prövas för ett tillstånd att uppföra, inneha eller driva en sådan anläggning ska

1. bestämmelserna om planer och planeringsunderlag i 3 kap. 11 och 12 §§ och 5 kap. 18 § miljöbalken tillämpas,

2. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

3. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

4. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

4. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Lagen omtryckt 1992:1536.

² Senaste lydelse 2018:1415.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Vid prövning av tillstånd ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för ett tillstånd ska, på samma sätt som om ansökan avser en verksamhet i Sverige,

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samråd ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

3. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Det som sägs om länsstyrelsen i 6 kap. miljöbalken ska gälla länsstyrelsen i det län där Sveriges sjöterritorium är närmast det område där verksamheten avses att bedrivas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Senaste lydelse 2018:1416.

7 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 17 och 35 §§ ellagen (1997:857) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

17 §¹

Vid en prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För en starkströmsledning som ska prövas för en nätkoncession för linje ska

1. frågan om huruvida byggandet eller användandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

3. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om nätkoncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

35 §²

Vid en omprövning enligt 31 § ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För den nätkoncession som ska omprövas ska

1. frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om

3. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om

¹ Senaste lydelse 2021:741.

² Senaste lydelse 2021:741.

47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 11 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

11 §

I fråga om förfarandet i stämningssmål gäller i övrigt bestämmelserna om ansökningsmål i 22 kap. 11 § fjärde stycket, 12 och 13 §§, 16 § första stycket, 18 och 20 §§, 21 § första och andra stycket samt 24 § miljöbalken.

I mål enligt 2 § 6 gäller också 22 kap. 23 och 28 §§ miljöbalken. Om det i ett sådant mål är fråga om arbete för att förebygga eller minska skador eller olägenheter till följd av verksamhet enligt balken eller denna lag, gäller även 22 kap. 14 § miljöbalken.

I fråga om förfarandet i stämningssmål gäller i övrigt bestämmelserna om ansökningsmål i 22 kap. 11 a § andra och tredje styckena, 12 och 13 §§, 16 § första stycket, 18 och 20 §§, 21 § första och andra stycket samt 24 § miljöbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

9 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § naturgaslagen (2005:403) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §¹

Vid prövning av frågor om meddelande av koncession ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för en koncession ska

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. *en liten miljökonsekvensbeskrivning* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

3. *ett förenklat underlag* tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

¹ Senaste lydelse 2018:1422.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 7 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förslagen lydelse

3 kap.

7 §

Statliga myndigheter och kommuner är skyldiga att utan ersättning till domstolarna låna ut de lokaler som domstolarna behöver för sina sammanträden, förutsatt att lokalerna inte är upptagna för sina huvudsakliga ändamål. Upplåtaren har dock rätt till ersättning för de särskilda kostnader som sammanträdet medför.

Statliga myndigheter och kommuner är även skyldiga att utan ersättning bistå en domstol med att göra en akt tillgänglig i myndighetens eller kommunens lokal, om domstolen begär det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

16 kap.

2 a §

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet ska tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd). *Ett ändrings-tillstånd får dock inte meddelas om*

1. ansökan avser tillstånd för hela verksamheten, eller

2. det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten.

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet ska tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd), *om inte ansökan avser hela verksamheten.*

22 kap.

1 d §

Om ansökan avser en omprövning enligt 24 kap. 13 a § ska den också innehålla en redogörelse för de arbeten som återstår för den tillståndsgivna verksamheten.

Om ansökan avser ett ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a § ska ansökan också innehålla

1. de uppgifter som behövs för att *bedöma att det inte är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten, och*

2. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 §.

Om ansökan avser ett ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a § ska ansökan också innehålla en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 §.

Om ansökan avser en omprövning enligt 24 kap. 13 a § ska den också innehålla en redogörelse för de arbeten som återstår för den tillståndsgivna verksamheten.

BILAGA 4

Näringsutskottets yttrande 2024/25: NU1y

Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 18 juni 2024 att ge näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning och eventuella motioner i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde. Förslagen i propositionen gäller främst ändringar i miljöbalken, men omfattar också vissa följdändringar i fem lagar som tillhör näringsutskottets beredningsområde.

Fyra kommittémotioner (S, V, C, MP) med totalt nio yrkanden har väckts med anledning av propositionen. Ett av dessa yrkanden har utskottet bedömt berör utskottets beredningsområde, och utskottet begränsar sitt yttrande i denna del till att redovisa sin uppfattning om just detta förslag. Sammantaget anser utskottet att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka yrkandet.

I propositionen slutredovisar regeringen även två tillkännagivanden som riksdagen har fattat beslut om på förslag av näringsutskottet. Utskottet instämmer med regeringen i att båda tillkännagivandena kan betraktas som slutbehandlade med de åtgärder regeringen redovisar.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, V, C, MP).

Utskottets överväganden

Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning

Propositionen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till en modernare och mer effektiv miljöprövning. Förslagen ska också förenkla regelverket för miljöprövning genom större enhetlighet och tydligare kravnivåer. Förslagen innebär bl.a. följande:

- Ändringstillstånd ska kunna användas i större utsträckning än i dag.
- Giltighetstiden för tillstånd ska kunna förlängas med tre år, vilket kan ge tillståndshavaren mer tid att avsluta den tillståndspliktiga verksamheten eller få ett nytt tillstånd.
- Länsstyrelsens uppgifter under avgränsningssamrådet utvecklas för att öka möjligheterna att få fram ett bra underlag och för att förtydliga utfallet av samrådet.
- Antalet partsmyndigheter minskas genom att Kammarkollegiet inte längre ska vara en sådan myndighet.
- Prövningsmyndigheternas handläggning av tillståndsansökningar effektiviseras bl.a. genom att hålla fler muntliga förberedelser och öka användningen av tidsplaner.
- Fler mål ska få avgöras utan huvudförhandling.
- Utrymmet för digital handläggning ska öka.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Följdändringar i lagar som tillhör näringsutskottets beredningsområde

Regeringens förslag till ändringar i miljöbalken kräver vissa följdändringar i lagstiftning som tillhör näringsutskottets beredningsområde. De fem lagar som berörs är

- lagen (1966:314) om kontinentalsockeln (förslagspunkt 2 i propositionen)
- lagen (1978:160) om vissa rörledning (förslagspunkt 3)
- lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (förslagspunkt 5)
- ellagen (1997:857) (förslagspunkt 7)
- naturgaslagen (2005:403) (förslagspunkt 9).

I samtliga dessa fall är förslaget att begreppet *en liten miljökonsekvensbeskrivning* byts ut mot det som betecknas *ett förenklat underlag*. Skälet till detta är att motsvarande förändring föreslås i 6 kap. 47 § miljöbalken.

Förändringen i 6 kap. 47 § miljöbalken innebär att det underlag som ska lämnas in i de fall länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas, ska benämnas ett förenklat underlag i stället för en liten miljökonsekvensbeskrivning (MKB), se propositionen s. 53 f. I förarbetena anges att detta underlag ska vara av enklare art än den mer formaliserade MKB:n. Avsikten med förslaget är att tydliggöra skillnaden i kravnivå som finns i det nuvarande regelverket mellan en MKB och en liten MKB samt att underlaget ska kunna hållas begränsat.

Slutredovisade tillkännagivanden som har föreslagits av näringsutskottet

I propositionen slutredovisar regeringen följande två tillkännagivanden som riksdagen har fattat beslut om på förslag av näringsutskottet (propositionen s. 92 f.):

- Regeringen bör snarast vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder som har vidtagits (bet. 2018/19:NU11 punkt 1, rskr. 2018/19:209).
- Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om tillståndsprocesser och handläggningstider (bet. 2020/21:NU18 s. 11, rskr. 2020/21:228). Av det tillkännagivandet framgår att regeringen senast den 30 juni 2022 ska återkomma till riksdagen med konkreta förslag på förenklade tillståndsprocesser och kortare handläggningstider för gruv- och mineralnäringen.

Regeringen bedömer att förslagen i avsnitten 6.1 och 6.3–6.11 i propositionen är åtgärder som förenklar och förkortar tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen. Utöver detta redovisar regeringen följande åtgärder med anledning av de båda tillkännagivandena:

- I en proposition som regeringen fattade beslut om den 4 april 2024 föreslog regeringen att Natura 2000-tillstånd inte ska vara en förutsättning för att en bearbetningskoncession ska kunna beviljas (prop. 2023/24:126).¹
- Regeringen beslutade att ge Naturvårdsverket i uppdrag att se över förutsättningarna för att utveckla en myndighetsgemensam vägledning för miljöstillståndsprovningen och miljöbedömningsprocessen. Syftet med en myndighetsgemensam vägledning skulle vara att möjliggöra en mer enhetlig provningsprocess nationellt och att öka effektiviteten i provningen. Uppdraget som redovisades den 21 juni 2022 genomfördes i samråd med länsstyrelserna och Domstolsverket.²

¹ Förslaget behandlades av riksdagen under våren 2024 (bet. 2023/24:NU17, rskr. 2023/24:211), och lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2024.

² Enligt uppgifter från Klimat- och näringslivsdepartementet i september 2024 har uppdraget därefter avslutats eftersom det framgick av Naturvårdsverkets redovisning att en myndighetsgemensam vägledning inte skulle få den effekt som eftersträvades och att företagen inte heller

- Den 16 november 2023 beslutade regeringen om ändringar i terrängkörningsförordningen (1978:594) och i miljöprövningsförordningen (2013:251). Ändringarna syftade till att genomföra vissa förenklingar i regelverket för prospektörer.
- Riksdagen beslutade, efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024, att anslaget 1:8 Sveriges geologiska undersökning (SGU) ska ökas med 70 miljoner kronor 2024 för myndighetens arbete med systematisk kartläggning av malmpotentiella områden samt övriga insatser kopplade till främjande av mineralutvinning i Sverige (prop. 2023/24:1 utg.omr. 24, bet. 2023/24:NU1, rskr. 2023/24:109). Anslaget beräknas öka med 70 miljoner kronor per år 2025–2026 samt med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2027 för samma ändamål. Regeringens förslag baserades delvis på förslagen i SOU 2022:56 En tryggad försörjning av metaller och mineral om att myndighetens förvaltningsanslag ska ökas med 40 miljoner kronor per år mellan 2023 och 2028 för en systematisk kartläggning av potentialen för innovationskritiska metaller (primära och sekundära) i Sverige och att mineralinformationskontoret i Malå ska få ett förstärkt anslag på 12 miljoner kronor per år.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att de båda tillkännagivandena därmed är slutbehandlade.

Vissa konsekvenser för företag av förslagen i propositionen

I propositionen beskriver regeringen konsekvenserna av förslagen (kap. 7 s. 94 f.). När det gäller konsekvenser för aktörer verksamma inom näringsutskottets beredningsområde bedömer regeringen sammantaget att förslagen kommer att leda till tids- och kostnadsbesparingar för företagen och därmed också till en ökad investeringsvilja. Regeringen pekar bl.a. på att en ökad dialog i ett tidigare skede samt användning av tidsplaner och muntlig förberedelse kan öka förutsägbarheten för den som ansöker om tillstånd. Små företag förväntas därtill gynnas särskilt av de föreslagna förändringarna om ändrings-tillstånd och ökad användning av tidsplaner och muntlig förberedelse eftersom det väntas innebära effektivare processer. Även förslaget som syftar till att tydliggöra att det ska vara enklare att ta fram underlaget om verksamheten eller åtgärden inte kan antas ha en betydande miljöpåverkan bedöms påverka mindre företag på ett positivt sätt. Processerna anses sammantaget bli mer kostnadseffektiva.

efterfrågade en sådan vägledning. En myndighetsgemensam vägledning bedömdes därutöver orsaka ett sådant merarbete jämfört med en enskild myndighets vägledning som inte skulle vägas upp av den nytta som en myndighetsgemensam vägledning skulle erbjuda.

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2914 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med fler förslag som syftar till att ytterligare förkorta ledtiderna i tillståndsprocesserna. Motionärerna konstaterar att regeringen ser frågan som prioriterad, men att den ändå har gjort väldigt lite för att göra miljöprövningen mer effektiv. Vidare understryker motionärerna att företagens administrativa börda måste kapas och att bristerna i lagstiftningen och hur den genomförs utgör ett hot mot Sveriges arbetsmarknad och ekonomi samt möjligheterna att motverka klimatförändringarna globalt.

Bakgrund och pågående arbete

Tidigare riksdagsbehandling

Ett ännu inte slutredovisat tillkännagivande om tillståndsprocesser

Utskottet har vid flera tillfällen under de senaste åren tagit ställning till förslag som på olika sätt tar sikte på tillståndsprövningar, handläggningstider och regelförenklingsfrågor. Inte sällan har det då handlat om förslag som på en övergripande nivå har varit inriktade på just miljöprövningsprocessen.

Utöver de tillkännagivanden som regeringen redovisar som slutbehandlade i propositionen och som har refererats ovan, tillkännagav riksdagen för regeringen våren 2023 det som utskottet anförde om myndigheternas roll vid tillståndsprocesser (bet. 2022/23:NU13, rskr. 2022/23:160). Tillkännagivandets innebörd var att myndigheter bör arbeta mer rådgivande och lösningsorienterat än tidigare i samband med tillståndsprocesser.

I budgetpropositionen för 2024 angav regeringen att den i juni 2023 hade tillsatt en utredning för att förenkla och förkorta miljö tillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar (Miljö tillståndsutredningen, dir. 2023:78). Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 december 2024, och regeringen uppgav med hänvisning till detta att tillkännagivandet inte var slutbehandlat.

I sin skrivelse våren 2024 om riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2023 (skr. 2023/24:75) redovisade regeringen samma uppfattning om tillkännagivandets status som i budgetpropositionen och även denna gång med hänvisning till den pågående Miljö tillståndsutredningen.

Utskottet om tillståndsprocesser i samband med behandlingen av mineralpolitiska förslag våren 2024

I det mineralpolitiska motionsbetänkande som utskottet justerade i februari 2024 anförde utskottet bl.a. följande på temat tillståndsprocesser (bet. 2023/24:NU8):

Utmaningarna på klimatområdet, ett alltmer spant säkerhetspolitiskt läge och en strävan mot oberoende av import av viktiga råvaror från länder med

tvivelaktiga naturmiljö- och arbetsmiljöförhållanden gör trycket på en ökad svensk utvinning allt större. I det läget är det särskilt olyckligt om omständliga byråkratiska processer sätter käppar i hjulen för de som vill bidra till en positiv utveckling på området. Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på att både den förra och den nuvarande regeringen har vidtagit olika åtgärder som helt eller delvis har haft som syfte att förenkla och effektivisera de olika prövningsprocesser som föregår den typ av verksamhet som regleras i minerallagen. Utöver de redan slutredovisade utredningarna Miljöprövningsutredningen och Klimaträttsutredningen pågår för närvarande den s.k. Regeringsprövningsutredningen och den utredning som regeringen tillsatte i juni 2023, där de sistnämnda syftar till att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Även i den klimathandlingsplan som presenterades i december 2023 anger regeringen att systemet för miljöprövning bör förändras för att möjliggöra kortare, mer förutsebara och effektivare tillståndsprocesser.

Vidare konstaterade utskottet att länsstyrelserna har fått i uppdrag att utveckla sitt arbete med att förenkla för verksamhetsutövarna i tillståndsprocessen och därmed öka näringslivets konkurrenskraft och främja den industriella klimatomställningen samt att regeringen hade aviserat den nu aktuella propositionen till våren 2024. Utskottet påminde även om det pågående arbetet i den ovan omnämnda Miljötillståndsutredningen.

Utskottet om tillståndsprocesser i samband med behandlingen av elmarknadsrelaterade förslag våren 2024

Även i det betänkande som behandlade elmarknadsfrågor våren 2024 berörde utskottet vikten av effektiva tillståndsprocesser (bet. 2023/24: NU9). Utskottet framhöll bl.a. att utbyggnaden och förstärkningarna av det svenska elnätet kommer att vara en nyckelfaktor för att den nödvändiga och omfattande elektrifieringen av flera samhällssektorer ska bli framgångsrik och att det skulle vara mycket besvärande om utvecklingen på detta område hämmas av krångliga, bristfälligt samordnade och tidsutdragna tillståndsprocesser. Mot den bakgrunden sade sig utskottet se positivt på att både den förra och den nuvarande regeringen har bedrivit ett allt intensivare arbete för att förenkla och effektivisera dessa tillståndsprocesser. Utskottet refererade även denna gång till beredningar inom Regeringskansliet av förslag från redan avslutade utredningar som t.ex. Miljöprövningsutredningen, Klimaträttsutredningen och Regeringsprövningsutredningen och till pågående utredningar som bl.a. Miljötillståndsutredningen.

Utskottets sammantagna bedömning var att det har genomförts, alltjämt pågår och förväntas ett omfattande arbete med inriktning på att förkorta och förenkla de tillståndsprocesser som föregår tillkomsten av en sådan viktig energiinfrastruktur som är nödvändig för en effektiv elektrifiering av det svenska samhället. Utskottet ansåg inte att det fanns skäl för riksdagen att göra några uttalanden med anledning av motionsförslag med koppling till detta tema.

Utskottet om tillståndsprocesser i samband med behandlingen av den energipolitiska inriktningspropositionen våren 2024

Förslag med koppling till tillståndsprocesser och handläggningstider var även föremål för utskottets överväganden i anslutning till behandlingen av regeringens proposition om energipolitikens långsiktiga inriktning våren 2024 (prop. 2023/24:105, bet. 2023/24:NU14). Utskottet konstaterade bl.a. att en snabb utveckling av kraftsystemet i fråga om såväl tillkommande produktion som överföringskapacitet är beroende av att de tillståndsprocesser som krävs fungerar effektivt. Att effektivisera dessa processer är ett viktigt steg för att bättre möta företagens behov och i förlängningen för Sveriges möjlighet att genomföra klimatomställningen och stärka den svenska konkurrenskraften. Därefter konstaterade utskottet att regeringen har vidtagit, utreder eller överväger en mängd olika åtgärder, inte minst när det gäller att snabba på och därmed förkorta de miljöprövningsprocesser som oundvikligen hänger samman med nästan alla typer av investeringar i kraftsystemet. Utskottet hänvisade i övrigt till ett yttrande från miljö- och jordbruksutskottet när det gällde arbetet med att förändra miljöprövningsprocessen (yttr. 2023/24:MJU5y).

I sitt ställningstagande anförde näringsutskottet bl.a. följande:

Utskottet har vid flera olika tillfällen och med olika politiska sammansättningar pekat på vikten av effektivare och därmed kortare processer för berörda myndigheter för att pröva ansökningar om olika typer av tillstånd som vanligen behövs för etablering eller expansion av kraftproduktionsanläggningar och kraftöverföringsinfrastruktur. Det kan exempelvis handla om diverse tillstånd som regleras i miljöbalken och dess underliggande författningar eller tillstånd enligt bestämmelser i ellagen (1997:857) och därtill knutna förordningar och föreskrifter. Så sent som i mars innevarande år sa sig utskottet se positivt på att både den förra och den nuvarande regeringen har bedrivit ett allt intensivare arbete för att förenkla och effektivisera tillståndsprocesser med koppling till utvecklingen av kraftsystemet. Därför ser utskottet positivt på att regeringen i propositionen redovisar ett antal pågående processer som på olika sätt syftar till att öka tempot i tillståndsprocesserna. Det handlar bl.a. om pågående beredning av ett antal utredningar som omnämns ovan liksom initierandet av ytterligare utredningar som ska se över fler frågor med denna inriktning. En proposition med titeln Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning är dessutom aviserad till senare i vår. Till detta ska också fogas att den utvecklade energiplanering som regeringen beskriver i propositionen delvis har som syfte att uppnå en tidig hantering av målkonflikter och mer effektiva plan- och tillståndsprocesser. [...] När det gäller effektivare tillståndsprocesser kan utskottet även konstatera att miljö- och jordbruksutskottet i sitt yttrande nämner att det vid flera tidigare tillfällen har betonat behovet av att förenkla och effektivisera tillståndsprocesserna för miljöprövning och framhållit att detta är en förutsättning för de investeringar som krävs för att möta framtidens klimat- och energiförsörjningsutmaningar. Därmed gör utskottet den sammantagna bedömningen att det inte finns skäl för riksdagen att agera med anledning av motionsyrkanden om effektivare tillståndsprocesser.

Utskottet om förslag på temat regelförenkling för företag

Näringsutskottet behandlar också regelbundet förslag på temat regelförenkling för företag som ofta har släktskap med frågor om effektivare tillståndsprocesser. När sådana förslag behandlades senast (våren 2024, bet. 2023/24:NU10) redovisade utskottet dels målen för förenklingspolitiken, dels att regeringen i budgetpropositionen för 2024 hade aviserat ett antal förenklingsåtgärder för företag (prop. 2023/24:1 utg.omr. 24). I avsnittet Politikens inriktning angav regeringen då att förenklingsarbetet ska vara en integrerad del av Regeringskansliets och myndigheternas arbete med målet att stärka och påskynda arbetet med regelförenklingar, minska företagets administrativa kostnader samt förbättra bemötande och service gentemot näringslivet.

Regeringen konstaterade också att det är lägre administrativa kostnader för företagen och förenklade och förkortade miljötillståndsprocesser som ska främja företagande och produktivitet, enligt det avtal som ligger till grund för samarbetet mellan regeringspartierna och Sverigedemokraterna under valperioden 2022–2026 (det s.k. Tidöavtalet).

I sitt ställningstagande konstaterade utskottet bl.a. att regelförenkling för företag är en viktig del av näringspolitiken och att de fem mål som finns för regelförenklingspolitiken alljämt gäller. Vidare konstaterade utskottet att regeringen har redovisat avsikten att se över föreskrifter i syfte att förenkla för företag, att stärka myndigheternas arbete med service, bemötande och ärendehandläggning, att det ska anordnas utbildningar för att förbättra myndighetskontakterna för företag samt att kommuner ska kunna få stöd i arbetet med att erbjuda fler digitala tjänster för företag.

När det mer specifikt gällde handläggningstider och tillståndsprocesser i allmänhet och miljötillståndsprocesser i synnerhet redovisade utskottet uppfattningen att korta handläggningstider är av stor vikt för ett konkurrenskraftigt företagsklimat. Långa handläggningstider kan medföra att investeringar försernas eller inte alls blir av, att nya företag inte startar eller att de väljer en annan etableringsort och att nya arbetstillfällen uteblir. Mot den bakgrunden erinrade utskottet om att förenklingspolitikens tredje mål innebär att förvaltningsmyndigheters handläggningstider för ärenden som rör företag ska bli kortare och mer transparenta, och den förväntade handläggningstiden ska synliggöras för den sökande i fler ärendekategorier. Utskottet påminde även om förvaltningslagens bestämmelser om att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla och att ärenden ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. När det gäller förslag som rör myndigheternas tillståndsprocesser ansåg utskottet att moderna och effektiva tillståndsprocesser är en viktig fråga för att bibehålla och stärka Sveriges och svenska företags konkurrenskraft.

Aviserade satsningar i den kommande budgetpropositionen med koppling till tillståndsprocesser

Den 9 september 2024 förhandsredovisade fyra statsråd olika satsningar i budgetpropositionen för 2025 som syftar till att säkra en ökad och trygg energiförsörjning, att främja den gröna omställningen och för att göra det möjligt för Sverige att uppnå nettonollutsläpp av växthusgaser till 2045. De aviserade satsningarna omfattar bl.a. att förbättra myndigheters förutsättningar att snabba på och förenkla tillstånds- och tillsynsprocesserna. Satsningar föreslås också för att sprida nya arbetssätt för effektivare samrådsprocesser och på att inrätta kontaktpunkter för att underlätta tillståndsprocesserna så att takten kan öka i företagens klimatomställning. Syftet är att förenkla för företag och uppnå en större likformighet och effektivitet i olika samrådsprocesser för den som söker tillstånd enligt miljöbalken.

För att möjliggöra ny kärnkraft har regeringen för avsikt att utveckla en vägledning för effektiva tillståndsprocesser. För att skapa förutsättningar för en god koordination mellan myndigheters respektive delar av tillståndsprocessen kommer regeringen att föreslå en förstärkning av Naturvårdsverkets anslag med 2,5 miljoner kronor under 2025 så att myndigheten ska kunna ge vägledning enligt miljöbalken. För 2026 och 2027 beräknas anslaget öka med 2,5 respektive 1,5 miljoner kronor.

Vidare angav de fyra statsråden att länsstyrelserna föreslås bli tilldelade 15 miljoner kronor för 2025 för en effektiv prövningsprocess av ärenden om havsbaserad vindkraft enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Motsvarande förstärkning beräknas även för 2026 och 2027. Regeringen aviserar även satsningar på domstolarna för att de ska kunna bidra till en effektiv tillståndsprövning enligt miljöbalken även när ärendehantering ökar.

Regeringen slår också fast att det behövs en ökad tillgång till hållbart producerade råmaterial för att lyckas med klimatomställningen. Förenklade och samordnade tillståndsprocesser är en viktig förutsättning för tillgången till sådana kritiska råmaterial.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet redovisar sina ställningstaganden under följande rubriker:

- Slutredovisade tillkännagivanden
- Ytterligare åtgärder för effektivare tillståndsprocesser.

Slutredovisade tillkännagivanden

I propositionen slutredovisar regeringen två tillkännagivanden som riksdagen har fattat beslut om på förslag av näringsutskottet. Det ena var en uppmaning till regeringen att snarast vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och för-

korta tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning av dessa åtgärder. Det andra tillkännagivandet hade en liknande innebörd, men med en tydligare uppmaning till regeringen om att före ett visst datum återkomma till riksdagen med konkreta förslag på förenklade tillståndsprocesser och kortare handläggningstider för gruv- och mineralnäringen.

Utskottet har inga invändningar mot regeringens redovisning i propositionen av de åtgärder som har vidtagits, och delar således regeringens uppfattning att de båda tillkännagivandena därmed kan anses vara slutbehandlade.

Ytterligare åtgärder för effektivare tillståndsprocesser

Utskottet vill inledningsvis hävda att det på ett övergripande plan råder en bred samsyn bland riksdagens partier om att effektivare tillståndsprocesser, kortare handläggningstider och förenklingar av regelverk inte bara ökar förutsättningarna för att nå ambitiösa klimatmål utan också gynnar svenska företags möjligheter att utveckla och förse Sverige och den övriga världen med avancerade miljö- och energitekniska innovationer.

Mot den bakgrunden kan utskottet konstatera att regeringar har vidtagit flera åtgärder med denna inriktning under såväl den nuvarande valperioden som de senast föregående. Även riksdagen har uppmärksammat regeringen på vikten av handling genom att rikta tillkännagivanden till regeringen om att vidta olika åtgärder som syftar till att förenkla och effektivisera tillståndsprocesser. Bland dessa tillkännagivanden återfinns bl.a. ett med innebörden att myndigheter bör arbeta mer rådgivande och lösningsorienterat än tidigare i samband med tillståndsprocesser. Detta tillkännagivande är ännu inte slutbehandlat av regeringen med hänvisning till att det pågår en utredning för att förenkla och förkorta miljöstillståndsprövningen enligt miljöbalken (Miljöstillståndsutredningen, dir. 2023:78) som ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 december 2024.

Till detta ska även fogas att regeringen nyligen har aviserat ytterligare åtgärder i budgetpropositionen för 2025 som syftar till att förbättra myndigheters förutsättningar att snabba på och förenkla tillstånds- och tillsynsprocesserna. Satsningar föreslås också för att sprida nya arbetssätt för effektivare samrådsprocesser.

Vidare vill utskottet påminna om att det – utöver att föreslå tillkännagivanden – även har understrukt vikten av ytterligare regelförenklingar och ett fortsatt arbete med att effektivisera olika tillståndsprocesser. Det har skett vid flera tillfällen under de senaste åren i samband med behandlingen av motionsförslag på både det energipolitiska och det mineralpolitiska området.

Sammantaget är utskottets uppfattning att det i dagsläget saknas skäl för riksdagen att ånyo rikta tillkännagivanden till regeringen om att återkomma med fler förslag som syftar till att ytterligare förkorta ledtiderna i tillstånds-

processerna i enlighet med vad som föreslås i motion 2023/24:2914 (C) yrkande 2. Utskottet anser således att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka yrkandet.

Stockholm den 26 september 2024

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Elisabeth Thand Ringqvist (C), Mats Green (M), Monica Haider (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Marianne Fundahn (S), Josef Fransson (SD), Isak From (S), Kjell Jansson (M), Eric Palmqvist (SD), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Johnny Svedin (SD), Aida Birinxhiku (S), Lorena Delgado Varas (V) och Lili André (KD).

Avvikande meningar

1. Slutredovisade tillkännagivanden (S, V, C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C), Monica Haider (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Lorena Delgado Varas (V) anför:

Den svenska gruv- och mineralnäringen behöver effektiva och förutsägbara förutsättningar för att kunna bidra med viktiga kritiska råvaror som kan ligga till grund både för att möjliggöra den gröna omställningen och för att kunna bidra till värdefulla arbetstillfällen och till fortsatt välfärd i Sverige.

När vi tog del av regeringens redovisning i propositionen av de åtgärder som den har vidtagit med anledning av de två tillkännagivanden med inriktning på gruv- och mineralnäringen som den har angett som slutbehandlade var vår initiala bedömning att vi kunde ställa oss bakom regeringens uppfattning.

Under beredningen av detta yttrande har vi emellertid tagit del av uppgifter som har fått oss att ompröva detta preliminära ställningstagande. Det handlar om processen kring en flouritgruva vid Kyrkberget i Storuman där Bergsstaten nyligen för andra gången har avslagit en ansökan om s.k. bearbetningskoncession med hänvisning till rennäringens intressen i området. Regeringen rev upp myndighetens första beslut om avslag, och ärendet prövades därför på nytt av Bergsstaten. Bergsstatens nya avslag kan överklagas till regeringen.

Som ledamöter av den lagstiftande församlingen undviker vi att ta ställning i det aktuella tillståndsärendet, men vi anser att den beskrivna processen visar på en pingpongliknande hantering där ärenden på ett tidsutdraget och svårförutsägbart sätt bollas mellan olika beslutsinstanser till men för den eftersträvarvärda utveckling som vi har skisserat ovan. Vi landar därför i slutsatsen att de åtgärder regeringen har redovisat i propositionen med anledning av de båda ovan omnämnda tillkännagivandena inte kan anses vara till fyllest och att tillkännagivandena således inte heller bör betraktas som tillgodosedda och slutbehandlade.

2. Slutredovisade tillkännagivanden (MP)

Elin Söderberg (MP) anför:

Mineralutvinning medför svårläkta sår i naturen och leder inte sällan till utsläpp av giftiga ämnen till både luft och vatten. Av det skälet är det oerhört viktigt att denna typ av verksamhet miljöprövas på ett grundligt sätt. En allt intensivare jakt på viktiga metaller och mineral – bl.a. för att kunna genomföra en nödvändig grön omställning av de svenska energi- och industrisektorerna – får inte innebära att andra miljöhänsyn och människors hälsa sätts på spel.

Ett exempel på ett missgrepp av detta slag från våren 2024 är riksdagens beslut om att prövningen av påverkan på s.k. Natura 2000-områden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken ska göras i samband med miljötillståndsprövningen i stället för vid ansökan om bearbetningskoncession (prop. 2023/24:126, bet. 2023/24:NU17). Enligt min uppfattning innebär den beslutade ordningen inte att man uppnår det eftersträlvade målet om en tydligare, effektivare och mer förutsägbar prövningsordning. I stället bidrar den till att skapa otydlighet om hur de olika prövningarna förhåller sig till varandra, och därmed uppkommer nya moment av rättsosäkerhet och en försvagad miljöprövning.

Ett annat exempel som var aktuellt i samma lagstiftningsärende var ett förslag om ett tillägg till 4 kap. 2 § sjätte stycket minerallagen som Lagrådet i ett yttrande ansåg borde utgå med hänvisning till att det inte innebar något förtydligande.

Det här är bara två exempel på hur regeringen klär miljöfientliga förslag i en försåtlig dräkt av falsk effektivisering och inbillad förenkling av tillståndsprocesser till men för värnandet av naturen och människors och djurs liv och hälsa. Jag anser dock att det på ett tydligt sätt visar att regeringen inte har viljan eller förmågan att ta gruv- och mineralnäringens miljöproblem på allvar.

Enligt min uppfattning innebar de tillkännagivanden som regeringen redovisar som slutbehandlade inte att regeringen samtidigt skulle försämra miljöprövningen. Effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider ser även jag självfallet som något eftersträvansvärt, men inte på bekostnad av prövningens kvalitet. Att sänka kraven på verksamhetsutövarnas underlag för att vinna tid eller att pressa handläggare att fatta framhastade och dåligt underbyggda beslut missgynnar i förlängningen alla.

Sammantaget är min uppfattning att de tillkännagivanden som riksdagen har fattat beslut om på förslag av näringsutskottet och som regeringen redovisar som slutbehandlade i den aktuella propositionen inte kan anses vara slutbehandlade.

3. Ytterligare åtgärder för effektivare tillståndsprocesser (S)

Monica Haider (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S) och Aida Birinxhiku (S) anför:

Vi ser positivt på att regeringen äntligen har levererat förslag som syftar till att effektivisera och förenkla miljöprövningar. Samtidigt vill vi påminna om att det var regeringen under den förra valperioden som lade grunden för de förslag som nu behandlas av riksdagen. Flera viktiga utredningar tillsattes och förslag bereddes. Den nuvarande regeringen kom således i stort sett till dukat bord. Trots den förra regeringens gedigna förarbete har den nuvarande regeringen valt att endast gå fram med en begränsad del av alla de förslag som redan nu hade varit möjliga att omsätta i skarp lagstiftning. I stället har ytterligare en utredning tillsatts med en likartad inriktning som de redan slutförda.

Även om vi är något skeptiska till värdet av denna nya utredning kan vi konstatera att den ska slutredovisas förhållandevis snart (december 2024). Vi

anser därför att resultatet av utredningen och den efterföljande beredningen bör avvaktas innan det finns tillräckligt tungt vägande skäl för att rikta tillkännagivanden till regeringen om att återkomma med fler åtgärder för effektivare tillståndsprocesser i linje med vad som föreslås i motion 2023/24:2914 (C) yrkande 2. Yrkandet bör därför avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet. Vi förutsätter också att regeringen tar redan välutredda och beslutsklara förslag vidare så snart som möjligt.

Om regeringen emellertid inte visar erforderlig handlingskraft i dessa frågor anser vi det vara högst motiverat för riksdagen att agera framöver genom att uppmana regeringen att vidta nödvändiga åtgärder i linje med dem som efterfrågas i motionen.

4. Ytterligare åtgärder för effektivare tillståndsprocesser (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C) anför:

Tillståndsprocesserna för industrietableringar och industriell verksamhet samt för tillkomsten av samhällsviktig infrastruktur ska vara effektiva, förutsägbara, konsekventa, rättssäkra och leva upp till ambitiösa skydd för miljön och klimatet. Att riva hinder för den gröna industrin och de gröna näringarna liksom för klimat- och miljövänliga innovationer står högst upp på näringslivets agenda och borde även göra det för regeringen.

Mot den bakgrunden anser jag det vara beklagligt att det regeringen föreslår i den aktuella propositionen visserligen är nödvändigt för riksdagen att fatta beslut om, men tyvärr helt otillräckligt för att tempot i den gröna omställningsprocessen ska kunna upprätthållas. Jag anser att det behövs många fler åtgärder. Bland annat behöver statens arbete med näringslivet strömlinjeformas med en enkel, tydlig och samlad väg in hos respektive länsstyrelse, och länsstyrelserna bör få i uppdrag att samordna myndigheternas kompletteringskrav. Enligt min uppfattning är det nödvändigt att förbättra hanteringen av tillståndsärenden, och företagens administrativa börda måste minska. Bristerna i lagstiftningen och hur den genomförs utgör annars ett hot inte bara mot möjligheterna att motverka klimatförändringarna globalt utan även mot Sveriges arbetsmarknad och ekonomi.

Därmed anser jag att miljö- och jordbruksutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2914 (C) yrkande 2.

5. Ytterligare åtgärder för effektivare tillståndsprocesser (MP)

Elin Söderberg (MP) anför:

Mot bakgrund av den förra rödgröna regeringens alla initiativ på miljö- och klimatområdet, där Miljöpartiet var den drivande kraften, anser jag att regeringen har varit osedvanligt saktfärdig när det gäller att förse riksdagen med förslag på temat effektivare miljötillståndsprocesser. Flera utredningar som tillsattes av den förra regeringen hade i uppdrag att se över dessa frågor, och flera förslag var i stort sett redan färdigberedda när den nuvarande regeringen

tillträdde. Jag beklagar att denna brist på handlingskraft kan anses ha resulterat i betydande negativa konsekvenser för Sveriges industriomställning, inte minst i fråga om svenska företags konkurrenskraft samt, vilket jag anser är särskilt bekymmersamt, Sveriges chanser att nå klimatmål på nationell nivå, EU-nivå och internationell nivå.

Trots att flera av de förslag saknas som den förra regeringen utarbetade ställer jag mig bakom huvuddelen av den aktuella propositionens förslag, varav flera alltså har sitt ursprung i den förra rödgröna regeringens ambitiösa förarbete.

Det behövs emellertid mer, mycket mer. Därvidlag kan jag således instämma i det som anförs i motion 2023/24:2914 (C) yrkande 2 om vikten av ytterligare åtgärder för effektivare tillståndsprocesser. Jag är dock inte helt säker på att motionärerna eller regeringen delar min syn på innebörden av begreppet effektivitet i de här sammanhangen. Enligt min uppfattning blir en prövningsprocess inte effektivare bara för att den går snabbare. Endast om man kan bibehålla minst samma kvalitetskrav på prövningen kan man tala om verkliga effektivitetsvinster. Min bild är dock att det inte sällan efterfrågas snabbare handläggning och förenklade regelverk utan att samma vikt läggs vid betydelsen av bibehållen eller kanske t.o.m. förbättrad prövningskvalitet.

Därför anser jag att miljö- och jordbruksutskottet inte bör tillstyrka motion 2023/24:2914 (C) yrkande 2 med mindre än att utskottet tydligt redogör för att miljöprövningars huvudsyfte, att värna miljön, aldrig får äventyras till förmån för missriktade effektivitets- eller förenklingssträvanden.